YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

(ensimmäinen jaosto)

6 päivänä huhtikuuta 1995 *

Asiassa T-141/89,

Tréfileurope Sales SARL, aiemmin Tréfilarbed SA, sittemmin Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, luxemburgilainen yhtiö, kotipaikka Luxemburg, asiamiehenään asianajaja Dominique Voillemot Pariisista, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Jacques Loesch, 11 rue Goethe,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston virkamiehet Norbert Koch, Enrico Traversa ja Julian Currall avustajinaan asianajajat Nicole Coutrelis ja André Coutrelis Pariisista, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jossa kantaja vaatii ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 tehdyn komission päätöksen 89/515/ETY (IV/31.553 — Betoniteräsverkot, EYVL 1989 L 260, s. 1) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Kirschner sekä tuomarit C. W. Bellamy, B. Vesterdorf, R. García-Valdecasas ja K. Lenaerts,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.—18.6.1993 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

1 Käsiteltävässä asiassa kanteen kohteena on ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 annettu komission päätös 89/515/ETY (IV/31.553 — Betoniteräsverkot, EYVL L 260 s. 1, jäljempänä komission päätös),

jossa komissio on määrännyt neljälletoista betoniteräsverkkojen valmistajalle sakot perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta. Komission päätöksen kohteena oleva tuote on betoniteräsverkko. Se on raudoituksessa käytettävä esivalmistettu tuote, joka on tehty kylmävedetystä sileäpintaisesta tai harjateräslangasta, joista kootaan verkko hitsaamalla kaikki ristikkokohdat kiinni toisiinsa. Sitä käytetään teräsbetonissa lähes kaikilla rakentamisen aloilla.

2 Vuodesta 1980 lähtien alalla oli tehty Saksan, Ranskan ja Benelux-maiden markkinoilla yritysten välisiä järjestelyjä ja samanaikaisesti oli kehittynyt menettelytapoja, jotka ovat syynä komission päätökseen.

3 Bundeskartellamt on 31.5.1983 antanut luvan saksalaisten betoniteräsverkkojen valmistajien rakennemuutoskartellin muodostamiseen Saksan markkinoita varten; voimassaoloaikaa on pidennetty kerran, minkä jälkeen kartelli on päättynyt vuonna 1988. Kartellin tarkoituksena oli tuotantokapasiteettien vähentäminen, ja siinä oli myös määrätty toimituskiintiöitä ja säännelty hintoja; hinnat vahvistettiin kuitenkin vain kahtena ensimmäisenä vuotena (komission päätöksen 126 ja 127 kohta).

4 Commission française de la concurrence (Ranskan kilpailuneuvosto) on julkaissut 20.6.1985 Ranskan betoniteräsverkkojen markkinoiden kilpailutilannetta koskevan tiedonannon, jonka jälkeen Ranskan ministre de l'Économie, des Finances et du Budjet (valtiovarainministeri) on antanut 3.9.1985 päätöksen nro 85 — 6 DC, jolla on määrätty sakkoja ranskalaisille yhtiöille, jotka olivat tehneet toimenpiteitä tai noudattaneet menettelytapoja, joiden tarkoituksena on ollut rajoittaa tai vääristää kilpailua ja joista on seurannut, että kilpailu oli rajoittunut tai vääristynyt, ja jotka ovat estäneet markkinoiden normaalia toimimista vuosina 1982—1984. Kantajalle on määrätty 10 000 Ranskan frangin (FRF) suuruinen sakko siitä, että se on osallistunut järjestelyyn, jonka tarkoituksena on ollut vääristää kilpailua ja joka on vääristänyt kilpailua syyskuun 1983 lopusta huhtikuuhun 1984.

5 Komission virkamiehet ovat 6. ja 7.11.1985 tehneet yhtä aikaa ja ennalta ilmoittamatta 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962,

13, s. 204, jäljempänä asetus N:o 17) 14 artiklan 3 kohdan nojalla tarkastukset seuraavien seitsemän yrityksen ja kahden yhdistyksen toimitiloissa: Tréfilunion SA, Sotralentz SA, Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Ferriere Nord SpA (Pittini), Baustahlgewebe GmbH (= BStG), Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (= Thibodraad), NV Bekaert, Syndicat national du tréfilage d'acier (= STA) ja Fachverband Betonstahlmatten eV; 4. ja 5.12.1985 he ovat jatkaneet tarkastuksia seuraavien yritysten toimitiloissa: ILRO SpA, G. B. Martinelli, NV Usines Gustave Boël (afdeling Trébos), Tréfileries de Fontaine-l'Évêque (= TFE), Frère-Bourgeois Commerciale SA (= FBC), Van Merksteijn Staalbouw BV ja ZND Bouwstaal BV.

6 Näissä tutkimuksissa löydettyjen asiakirjojen sekä asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla saatujen tietojen perusteella komissio on päättänyt, että tutkimuksen kohteena olevat valmistajat ovat vuosina 1980—1985 rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklaa tekemällä sarjan sopimuksia betoniteräsverkkojen toimituskiintiöistä ja hinnoista tai noudattamalla yhdenmukaistettuja menettelytapoja niiden suhteen. Komissio on aloittanut asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn ja lähettänyt 12.3.1987 väitetiedoksiannon tutkimuksen kohteena oleville yrityksille, jotka ovat vastanneet siihen. Yritysten edustajia on kuultu 23. ja 24.11.1987 pidetyissä tilaisuuksissa.

7 Tämän menettelyn päätteeksi komissio on tehnyt päätöksensä. Sen mukaan (22 kohta) kilpailunrajoitukset koostuivat sarjasta sopimuksia ja/tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena on ollut hintojen ja/tai toimituskiintiöiden vahvistaminen sekä betoniteräsverkkojen markkinoiden jakaminen. Nämä järjestelyt ovat komission päätöksen mukaan koskeneet eri osamarkkinoita (Ranskan, Saksan tai Benelux-maiden markkinoita), mutta ne ovat vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska niihin ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa toimivat yritykset. Komission päätöksessä lausutaan seuraavaa: "Tässä tapauksessa kyse ei niinkään ole kaikkien jäsenvaltioiden, joita asia koskee, kaikki valmistajat kattavasta yritysten välisestä järjestelystä, vaan osapuolten erilaisten — joskus eri osapuoltenkin kesken tehtyjen —järjestelyjen kokonaisuudesta. Koska tämä järjestelyjen kokonaisuus on kuitenkin säännellyt eri osamarkkinoita, siitä on ollut seurauksena, että yhteismarkkinoiden merkittävää osaa on säännelty suuressa määrin."

8 Komission päätöksen päätösosassa todetaan näin:

"1 artikla

Yritykset Tréfilunion SA, Société métallurgique de Normandie (= SMN), CCG (TECNOR), Société de treillis et panneaux soudés (= STPS), Sotralentz SA, Tréfilarbed SA ja Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Tréfileries de Fontaine-l'Évêque, Frère-Bourgeois Commerciale SA (nykyisin Steelinter SA), NV Usines Gustave Boël, afdeling Trébos, Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (nykyisin Thibo Bouwstaal BV), Van Merksteijn Staalbouw BV, ZND Bouwstaal BV, Baustahlgewebe GmbH, ILRO SpA, Ferriere Nord SpA (Pittini) ja G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA ovat rikkoneet ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa 27.5.1980—5.11.1985 yhden tai useamman kerran osallistumalla yhteen tai useampaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan (= yritysten väliset järjestelyt), joissa on määrätty myyntihintoja, rajoitettu myyntejä, jaettu markkinoita ja sovittu toimista, joiden tarkoituksena on ollut näiden järjestelyjen täytäntöönpano ja niiden noudattamisen valvonta.

2 artikla

Mikäli 1 artiklassa luetellut yritykset aikovat jatkaa toiminnan harjoittamista betoniteräsverkkoalalla yhteisön alueella, niiden on välittömästi lopetettava todetut rikkomukset (jos ne eivät jo ole sitä tehneet) ja oltava vastaisuudessa tekemättä mitään toimintaansa koskevia sopimuksia ja/tai oltava noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoitus tai vaikutus on samanlainen tai samankaltainen.

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomuksista sakkoa seuraavasti:

1) Tréfilunion SA (= TU): sakkoa 1 375 000 ecua;

2) Société métallurgique de Normandie (= SMN): sakkoa 50 000 ecua;

3) Société des treillis et panneaux soudés (= STPS): sakkoa 150 000 ecua;

4) Sotralentz SA: sakkoa 228 000 ecua;

5) Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL: sakkoa 1 143 000 ecua;

6) Steelinter SA: sakkoa 315 000 ecua;

7) NV Usines Gustave Boël, afdeling Trébos: sakkoa 550 000 ecua;

8) Thibo Bouwstaal BV: sakkoa 420 000 ecua;

9) Van Merksteijn Staalbouw BV: sakkoa 375 000 ecua;

10) ZND Bouwstaal BV: sakkoa 42 000 ecua;

11) Baustahlgewebe GmbH (= BStG): sakkoa 4 500 000 ecua:

12) ILRO SpA: sakkoa 13 000 ecua;

13) Ferriere Nord SpA (Pittini): sakkoa 320 000 ecua;

14) G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA: sakkoa 20 000 ecua."

9 Tréfilarbed SA oli 1.8.1984 asti hallinto- ja myyntiyhtiö, Arbed-konsernin tytäryhtiö, jonka alaisuuteen kuuluivat betoniteräsverkkojen tuotantoyhtiöt Gentissä (Belgiassa), Roermondissa (Alankomaissa) ja St. Ingbertissä (Saksassa) sekä muita teräslanganvetotehtaita ja myyntitoimistoja varsinkin Pariisissa ja Gentissä. Vuonna 1984 Tréfilarbed SA muutettiin markkinointiyhtiöksi nimeltä Tréfilarbed

Luxembourg-Saarbrücken SARL, jonka omistivat yhtä suurin osuuksin Arbed SA ja Techno Saarstahl GmbH (Saarstahlin 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö). Komission päätöksen mukaan (195 kohdan d alakohta) Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken on näin ollen katsottava Tréfilarbed SA:n seuraajaksi, ja sitä on pidettävä 1.8.1984 alkaen vastuullisena sekä viimeksi mainitun toiminnasta että omista toimistaan. Komission päätöksessä täsmennetään, että Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL:ää on pidettävä vastuullisena myös tytäryhtiöidensä toiminnasta Ranskassa, Belgiassa ja Alankomaissa, koska Tréfilarbed SA ja Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL on katsottava yhdeksi yrityskokonaisuudeksi tytäryhtiöidensä kanssa. Vuonna 1993 Arbed-konserni ja Usinor-Sacilor/Saarstahl-konserni ovat päättäneet järjestellä uudelleen langanvetotoimialansa, jolla ovat toimineet Schmerbeck & Kuhlmann, Techno Saarstahl, Tréfilarbed Bissen ja Tréfileurope France, minkä seurauksena Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL on muuttanut toimialaansa ja siitä on tullut Tréfileurope Sales SARL (jäljempänä Tréfilarbed).

Asian käsittelyn vaiheet

10 Kantaja on edellä esitettyjen tapahtumien jälkeen nostanut esillä olevan kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 13.10.1989 jättämällään kannekirjelmällä, jossa se vaatii komission päätöksen kumoamista. Komission päätöksen kohteena olevista kolmestatoista muusta yrityksestä myös kymmenen muuta on nostanut kanteen.

11 Yhteisöjen tuomioistuin on siirtänyt kaikki yksitoista asiaa 15.11.1989 antamillaan määräyksillä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 319, s. 1) 14 artiklan mukaisesti. Nämä kanteet rekisteröitiin asioiksi T-141/89, T-142/89, T-143/89, T-144/89 ja T-145/89 sekä T-147/89, T-148/89, T-149/89, T-150/89, T-151/89 ja T-152/89.

12 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on yhdistänyt edellä mainitut asiat 13.10.1992 antamallaan määräyksellä työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti suullista käsittelyä varten, koska asiat liittyvät toisiinsa.

13 Kantajat ovat vastanneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.4.—7.5.1993 jättämillään kirjeillä kysymyksiin, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli niille esittänyt.

14 Kysymyksiin annettujen vastausten ja esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päättänyt aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia.

15 Asianosaiset ovat esittäneet suulliset lausumansa ja vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin 14.—18.6.1993 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

16 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa komission päätöksen 1 ja 3 artiklat kokonaan tai osittain sikäli, kuin ne koskevat Tréfilarbedia,

— muuttaa komission päätöksen 3 artiklaa siten, että Tréfilarbedille määrätty sakko poistetaan tai sitä alennetaan olennaisesti, mikäli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei hyväksy vaatimusta kumoamisesta, ja

— velvoittaa komission korvaamaan kaikki kantajan oikeudenkäyntikulut, joista selvitys esitetään myöhemmin.

17 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kantajan kanteen perusteettomana ja

— velvoittaa kantajan korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

Pääasia

18 Kantaja on vedonnut pääasiallisesti kahteen perusteeseen kanteensa tueksi. Ensimmäinen koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista ja toinen asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan rikkomista.

Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste

I — *Relevantit markkinat*

A — *Tuotteen markkinat*

Asianosaisten väitteet

19 Kantaja väittää, että komission päätöksessään esittämä markkinoiden analyysi on ylimalkainen ja pintapuolinen ja että komissio on tehnyt ilmeisen virheen määritellessään relevantit markkinat.

20 Kantaja huomauttaa, että komission päätöksestä (3 kohta) käy ilmi, että on olemassa erilaisia betoniteräsverkkotyyppejä: standarditavarana myytävät betoniteräsverkot, luettelotavarana myytävät betoniteräsverkot ja mittatilaustyönä myytävät betoniteräsverkot. Kantaja väittää, päinvastoin kuin komissio on päätöksessään todennut, että nämä kolme betoniteräsverkkotyyppiä eivät kilpaile keskenään eivätkä muodosta yksiä ja samoja markkinoita. Kantaja väittää, että on olemassa kahdet eri markkinat: standarditavarana myytävien betoniteräsverkkojen (Lagermatten) markkinat ja mittatilaustyönä myytävien betoniteräsverkkojen (Zeichnungsmatten) markkinat. Nämä kaksi betoniteräsverkkotyyppiä ovat erilaisia valmistustavaltaan, ulkoisilta ominaisuuksiltaan, käyttäjien tarpeiden kannalta sekä hinnaltaan. Standarditavarana myytävät betoniteräsverkot ovat yksinkertaisia, muodoltaan ja silmäkooltaan vakioita, ne valmistetaan täysin automaattisesti koneellisesti, ja niille on ominaista, että niitä pidetään varastossa ostajia odottamassa. Mittatilaustyönä myytävät betoniteräsverkot ovat verkkoja, jotka valmistetaan projektikohtaisesti projektin suunnittelutoimiston antamien erityisten teknisten erittelyjen mukaisesti; niitä ei varastoida, vaan ne toimitetaan suoraan työmaalle, ja usein rakentaja edellyttää, että toimitus tapahtuu "just in time", mikä edellyttää toimittajalta erityisiä kuljetusjärjestelyjä. Kantaja huomauttaa, että luettelotavaraksi nimitetyt betoniteräsverkot (panneaux dits lettrés) ja Listenmattenit eivät ole samoja verkkotyyppejä, eivätkä ne muodosta yhtenäistä ryhmää. Listenmattenien käsite kattaa periaatteessa mittatilaustyönä tehtävät betoniteräsverkot. Kuitenkin on olemassa yksinkertaisia Listenmatteneita, jotka eivät ole standarditavaraa mutta ovat standardisoituja.

21 Kantaja korostaa, että näiden kahden ryhmän välillä on hintaero, joka johtuu erosta arvonlisässä, joka standardibetoniteräsverkoissa on hyvin pieni eli 20—25 % myyntihinnasta ja mittatilaustyönä myytävissä betoniteräsverkoissa paljon suurempi eli 50—80 % tai jopa 100 % myyntihinnasta. Kantaja lisää, että standarditavarana myytävissä betoniteräsverkoissa hinnan muodostavat tekijät ovat melko yksinkertaiset, kun taas mittatilaustyönä valmistettavien betoniteräsverkkojen hinnan muodostavat tekijät vaihtelevat valmistuksen vaatiman työmäärän mukaan. Kanteeseen liitetyn piirroksen perusteella kantaja väittää, että vaikkakin on totta, että näiden kahden betoniteräsverkkotyypin hintakehitys ei ole täysin toisistaan riippumatonta, molempien hinnat kehittyvät kuitenkin itsenäisesti. Standardibetoniteräsverkkojen hinnan vaikutuksesta mittatilaustyönä valmistettaviin betoniteräsverkkoihin kantaja toteaa, että vain täysin poikkeuksellisissa olosuhteissa, jollainen olisi esimerkiksi standardibetoniteräsverkkojen hinnan romahdus, käyttäjä jättäisi tilaamatta mittatilaustyönä valmistettavan betoniteräsverkon käyttääkseen standardibetoniteräsverkkoa; tällaista tilannetta ei ole esiintynyt vuosina 1980—1985.

22 Kantaja väittää lopuksi, että edellä kuvatut kaksi betoniteräsverkkotyyppiä eivät ole käyttäjän kannalta vaihdettavissa keskenään, minkä vuoksi niiden markkinat ovat erilliset, ja että varsinainen mittatilaustyönä valmistettavien betoniteräsverkkojen kilpailija ovat betoniterästangot.

23 Komissio katsoo, että kantajan esittämä määrittely markkinoista ei ole millään lailla ristiriidassa komission tekemän määrittelyn kanssa. Komissio muistuttaa, että se on ottanut huomioon standardibetoniteräsverkkojen ja mittatilaustyönä valmistettavien betoniteräsverkkojen välisen eron varsinkin valmistushinnan suhteen, ja että siitä syystä se on päätöksensä 3 kohdassa katsonut, että mittatilaustyönä valmistettavat betoniteräsverkot muodostavat osamarkkinat. Sen mielestä kyseessä eivät kuitenkaan ole kahdet eri markkinat. Erilaisten betoniteräsverkkojen hintojen vaikutuksesta toisiinsa komissio huomauttaa kantajan myöntäneen, että on teknisesti mahdollista korvata mittatilausverkot standardiverkoilla, mikä todistaa, että ne ovat vaihdettavissa keskenään. Se, ettei tällaista ole tapahtunut, on johtunut kantajankin myöntämän mukaan siitä, että standardiverkkojen hinta ei ole laskenut niin paljon, että se olisi tehnyt niistä kilpailukykyisiä mittatilausverkkojen kanssa. Tästä syystä mittatilaustyönä tehtävien betoniteräsverkkojen valmistajalla on ollut intressi osallistua standardibetoniteräsverkkojen hintojen vahvistamiseen, ja nimenomaan tällainen tarkoitus on ollut Benelux-maiden markkinoita koskevalla vähimmäishintojen vahvistamisella yritysten välisin järjestelyin, joihin kantajankin on todettu osallistuneen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että kantajan määrittely markkinoista ei ole millään lailla ristiriidassa komission määrittelyn kanssa. Kantaja näet erottaa toisistaan standardibetoniteräsverkot, puolistandardoidut betoniteräsverkot, Listenmatten-verkot ja mittatilaustyönä valmistettavat betoniteräsverkot ja väittää, että kaksi ensiksi mainittua tyyppiä ovat hyvin lähellä toisiaan ja vastaavasti kaksi viimeksi mainittua tyyppiä keskenään hyvin lähellä toisiaan, mutta että ne eroavat kuitenkin olennaisesti kahdesta ensiksi mainitusta. Ensimmäisen oikeusas-

teen tuomioistuin katsoo, että komission päätöksessä todetaan vain 3 kohdassa, että "ennen kaikkea standardibetoniteräsverkot ja puolistandardoidut betoniteräsverkot ovat suurelta osin vaihdettavissa keskenään" ja "että voidaan puhua yleisesti tällä alalla betoniteräsverkkojen markkinoista, joiden osamarkkinoina ovat mittatilaustyönä tehtävät betoniteräsverkot".

25 Standardibetoniteräsverkkojen ja mittatilaustyönä tehtävien betoniteräsverkkojen hinnoista, joihin kantaja on viitannut, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että ne eivät ole kovin kaukana toisistaan. Hintojen lähentyminen johtuu epäilemättä, kuten kantaja itsekin on myöntänyt, objektiivisista tekijöistä, jotka vaikuttavat kyseessä olevien kahden betoniteräsverkkotyypin markkinoihin, eli näiden kahden tuotteen raaka-aineena käytetyn teräslangan hinnasta ja kysynnän kehittymisestä käyttäjien eli rakennusalan markkinoilla, mikä kuvastaa yleistä suhdannetilannetta.

26 Näiden päätelmien jälkeen on syytä selvittää kysymys, joka liittyy niihin läheisesti, eli kysymys standardibetoniteräsverkkojen hinnan vaikutuksesta Listenmatten-verkkojen ja mittatilaustyönä valmistettavien betoniteräsverkkojen hintaan. Toisin sanoen on tiedettävä, voiko standardibetoniteräsverkkojen hinnan lasku tehdä niistä vaihtoehdon Listenmatten-verkoille ja mittatilaustyönä valmistettaville betoniteräsverkoille ja voiko hinnan lasku saada aikaan asiakaskunnan siirtymisen standardibetoniteräsverkkojen käyttäjiksi. Heti on muistutettava, että standardibetoniteräsverkkojen käyttö tietyillä työmailla, joilla pitäisi käyttää Listenmatten-verkkoja tai mittatilaustyönä valmistettuja betoniteräsverkkoja, on mahdollista vain, jos raudoituksen tekniset suunnittelutiedot sen sallivat, ja joka tapauksessa sillä edellytyksellä, että työmailla tehtävistä muutoksista ei aiheudu teknistä haittaa eikä liian suuria lisäkustannuksia. Tässä suhteessa on syytä myös todeta, että kantaja on myöntänyt, että standardibetoniteräsverkkojen käyttö työmaalla, jolla normaalisti tulisi käyttää mittatilaustyönä tehtäviä betoniteräsverkkoja, on todellakin mahdollista silloin, kun standardibetoniteräsverkkojen hinta on niin alhainen, että vastaavalle mestarille koituu merkittävä säästö, joka kattaa hinnan lisät ja korvaa käytettävän materiaalin vaihdosta johtuvat tekniset muutokset. Lisäksi on syytä muistuttaa, että suullisessa käsittelyssä on käynyt ilmi, että tällainen tilanne on vallinnut osan aikaa yritysten välisten järjestelyjen kestoaikana.

27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa lisäksi, että tietyt komission päätöksen kohteena olevat yritykset, joihin myös kantaja lukeutuu, voivat valmistaa erilaisia betoniteräsverkkoja, mistä on pääteltävissä, että alan teollisuus voi tietyssä määrin muuttaa tuotantoprosessejaan erilaisten betoniteräsverkkotyyppien valmistamiseksi.

28 Mahdollisuus valmistaa erityyppisiä betoniteräsverkkoja ja näiden erityyppisten verkkojen hintojen vaikutus toisiinsa on todellakin todistettu useilla asiakirjoilla, joihin komission päätös perustuu. Tässä suhteessa on esille tuotava 6.6.1980 päivätty kirje (väitetiedoksiannon liite 55, komission päätöksen 79 kohta), jonka Tréfilunion on lähettänyt STA:lle ja joka koskee 27.5.1980 Brysselissä Thibodraadin, Arbedin, Van Merksteijnin, Tréfilunionin ja TFE:n kesken pidettyä kokousta. Kirjeen mukaan "Van Merksteijn -yhtiö, joka on hallinnut jo hyvin pitkän ajan standardituotteiden markkinoita ja joka valmistaa ainoastaan tätä tuotetta, haluaa ilmiselvästi pitää hinnat alhaisina säilyttääkseen hallitsevan asemansa tällä alalla tuontiin ja muihin paikallisiin valmistajiin, kuten herra Bakkeriin itseensä, nähden, joka näyttää jo käytännöllisesti katsoen lopettaneen standardibetoniteräsverkkojen valmistuksen ja siirtyneen osaksi puolistandardisoitujen ja mittatilaustyönä tehtävien betoniteräsverkkojen valmistukseen, aivan kuten Arbedkin on sitä paitsi tehnyt". Kantajan 22.6.1983 lähettämästä teleksistä (väitetiedoksiannon liite 33, komission päätöksen 55 kohta) käy sitä paitsi ilmi, että se on sisällyttänyt myös mittatilaustyönä tehtävät betoniteräsverkot Ranskan markkinoita vuosina 1983—1984 koskeneeseen sopimukseen. Lisäksi Tréfilarbed Francen Tréfilarbed Luxembourgille lähettämästä, 4.11.1983 päivätystä kirjeestä (väitetiedoksiannon liite 36, komission päätöksen 59 kohta), on luettavissa, että "kantamme on se, mikä esitettiin tapaamisessamme herra Marien kanssa 28.3.1983 Pariisissa, toisin sanoen sopimuksiin mukaan on saatava standardibetoniteräsverkot ja tuotannoltaan rationalisoidut betoniteräsverkot, jotka edustavat vähintään 95 %:a nykyisistä markkinoista". On syytä myös korostaa, että on olemassa Thibodraadin 3.3.1980 päivätty sisäinen raportti keskustelusta, joka on käyty Arbedin kanssa 27.2.1980 (väitetiedoksiannon liite 83, päätöksen 117 kohta). Raportissa on todettu, että olisi suositeltavaa operoida kaikkia betoniteräsverkkotyyppejä koskevilla perushinnoilla ja enimmäishinnoilla. Vielä on syytä tuoda esiin Tréfilarbedin 7.5.1980 päivätyssä matkakertomuksessa, joka koskee Van Merksteijnin luo 28.4.1980 tehtyä vierailua, esiintyvä teksti (väitetiedoksiannon liite 81, komission päätöksen 114 kohta), jonka mukaan "koska tuotanto kehittyy standardibetoniteräsverkkojen suuntaan ja myynti kauppatavaraksi jää tavoitteen ulkopuolelle, Van Merksteijn ei suoraan kilpaile Thibo/Staalmatin tai Tréfilarbedin kanssa; tämä ei estä sitä, etteikö Van Merksteijnin standardibetoniteräsverkkoihin soveltama hintataso vaikuttaisi osaltaan luette-

lotavarana myytävien betoniteräsverkkojen hintaan". Tiettyjen valmistajien mahdollisuus toimia eri betoniteräsverkkomarkkinoilla käy ilmi myös Tréfilarbedin 18.12.1981 päivätystä sisäisestä muistiosta, joka koskee 1.12.1981 tehtyä toista vierailua Van Merksteijnin luona (väitetiedoksiannon liite 82, päätöksen 116 kohta). Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että BStG:n sekä toiselta puolen Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin kesken 24.11.1976 ja 22.3.1982 tehtyjen toimitussopimusten (väitetiedoksiannon liitteet 109 ja 109 A) kohteena ovat standardibetoniteräsverkot ja muut betoniteräsverkot.

29 Kaiken edellä esitetyn huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission analyysi tuotteen markkinoista ei ole virheellinen, minkä vuoksi kantajan väite on hylättävä.

B — *Maantieteelliset markkinat*

Asianosaisten väitteet

30 Kantajan mielestä komissio on perustellusti ottanut erikseen huomioon kolmet kansalliset markkinat, jotka ovat Ranskan markkinat, Saksan markkinat ja Beneluxmaiden markkinat. Näillä kolmilla markkinoilla on erilaisia piirteitä sekä taloudellisessa mielessä että jokaisen jäsenvaltion asettamien viranomaisvaatimusten suhteen; siten tuonti johonkin jäsenvaltioon on käytännössä mahdotonta noudattamatta voimassa olevia määräyksiä ja ilman viranomaisten hyväksymisen saamista tuotteille tai ilman sopimusta, vaikka, kuten kantajakin on myöntänyt, on mahdollista tuottaa myytäväksi kaksille markkinoille kyseessä olevia tuotteita, jos tuotantovälineet sovitetaan kulloistenkin markkinoiden vaatimusten mukaisiksi. Kaiken kaikkiaan Tréfilarbed väittää, että betoniteräsverkkojen todelliset markkinat ovat alueelliset: betoniteräsverkon luonnollinen myyntialue rajoittuu näet 150 kilometrin säteellä valmistuspaikkakunnan ympärille piirrettyyn alueeseen, jonka senkin valtion raja voi jakaa osiin. Syynä tähän on se, että kuljetuskustannukset ovat poikkeuksellisen suuret suhteessa tuotteen hintaan. Tästä johtuu, että kilpailua

syntyy vain luonnollisella myyntialueella ja vain sellaisten valmistajien kesken, joiden valmistus-, kuljetus- ja markkinointikustannukset ovat riittävän lähellä toisiaan, jotta valmistajat voivat jossain määrin tulla toistensa markkinoille. Kilpailua ei siten esiinny kansallisten markkinoiden laajuisellla alueella.

31 Edellä esitetyn perusteella kantaja katsoo, että komissio on ollut väärässä todetessaan päätöksensä 22 kohdassa, että "tästä yritysten välisten järjestelyjen kokonaisuudesta on ollut seurauksena yhteismarkkinoiden merkittävän osan sääntely suurelta osin". Kantajan mukaan komission kuvittelema yhteismarkkinoiden merkittävän osan sääntely on käytännössä rajoittunut toisarvoisiin markkinoiden suojelemista koskeviin määräyksiin, jotka ovat koskeneet markkinoille tuloa valtioiden raja-alueilla, ja väitetty yhteismarkkinoiden merkittävän osan jakaminen on koskenut vain taloudellisesti kannattavan etäisyyden päässä rajasta valmistettujen tuotteiden määriä. Kantaja vakuuttaa, että se on yrittänyt pysytellä kansallisten yritysten välisten järjestelyjen ulkopuolella säilyttääkseen toimintavapautensa, sillä sen tehtaat sijaitsivat raja-alueella ja sen myyntialue ulottui useiden jäsenvaltioiden rajaseuduille. Kantaja lisää, että sillä, että nämä järjestelyt ulottuivat valtioiden rajojen yli, oli tarkoituksena nimenomaan kansallisten järjestelmien suojeleminen rajaseuduilla, ja tämä myös seurasi niistä.

32 Komissio on kantajan kanssa samaa mieltä siitä, että betoniteräsverkkojen markkinat ovat pikemminkin olennaisesti alueelliset ja valtioiden rajat ylittävät kuin kansalliset. Sitä vastoin ja päinvastoin kuin kantaja on katsonut, komissio päättelee tästä, että näillä markkinoilla noudatetut yritysten väliset järjestelyt ovat varmasti olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja siitä syystä perustamissopimuksen 85 artikla on ollut sovellettavissa niihin.

33 Kantajan väitteistä, jotka koskevat kansallisten järjestelyjen valtioiden rajat ylittävää luonnetta, komissio toteaa, että Tréfilarbed selittää kaikessa yksinkertai-

suudessaan, että tietyissä järjestelyissä, joihin se on ottanut osaa, tarkoituksena on ollut estää perustamissopimuksella haluttu markkinoille pääsy ja että tämä on ollut niistä seurauksena. Komissio lisää, että siitä hetkestä lähtien kun Tréfilarbed on todellisuudessa ollut Ranskan, Saksan ja Benelux-maiden markkinoilla ja jolloin se on liittynyt näitä markkinoita koskeviin järjestelyihin, se on todellisuudessa ottanut osaa järjestelyihin, jotka ovat vääristäneet kilpailua yhteismarkkinoilla ja vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio katsoo lisäksi, että markkinoiden suojelemisehdot, jotka ovat koskeneet markkinoille tuloa raja-alueilla, eivät ole olleet millään lailla toisarvoisia, vaan juuri ne ovat olleet järjestelyjen syy.

34 Erilaisista viranomaisten hyväksymismääräyksistä, joihin kantaja viittaa, komissio huomauttaa, että nämä määräykset eivät ole pakollisia teknisiä määrittelyjä — lukuun ottamatta julkisia hankintoja varten olemassa olevia erityistapauksia — eikä kyse näin ollen ole ylittämättömästä esteestä, kuten esillä olevat yritysten väliset järjestelyt todistavat; betoniteräsverkkojen yhteismarkkinakauppa on kehittynyt vuodesta 1980 vuoteen 1985 8,5 prosentista 15 prosenttiin tuotannosta. Komissio korostaa, että tällaisen kauppavaihdon esteen olemassaolo, jota on siedettävä yhteisön säännösten kehittymistä odotettaessa, edellyttää yrityksiltä, että ne eivät rajoita jäljelle jäävää todellista kilpailua (yhdistetyt asiat 209/78—215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3125, 133 ja 134 kohta).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa aluksi, että kantajan väite ei ole millään lailla ristiriidassa komission käsityksen kanssa. Komission päätöksen 5 kohdasta näet käy ilmi, että betoniteräsverkkojen yhteismarkkinakauppa on ollut erityisen vilkasta rajaseuduilla ja että kuljetuskustannukset ovat suuria, vaikkakaan

ne eivät ole ylitsepääsemätön este, kun tuotteen hinta on suhteellisen korkea kyseisillä markkinoilla.

36 Ensiksikin on korostettava, että komissio on ollut oikeassa todetessaan päätöksensä 22 kohdassa, että yritysten välisillä järjestelyillä on säännelty yhteismarkkinoiden merkittävää osaa. Se seikka, että kyseessä olevalla tuotteella kilpaillaan ensisijaisesti — kuten osapuolet yksimielisesti toteavat — eri raja-alueilla, osoittaa väistämättömästi, että kansallisiin markkinoihin on vaikutettu luonnollisella myyntialueella, eikä se seikka, että tämä alue kattaa vain osan jäsenvaltion maantieteellisestä alueesta, estä sitä, että kansalliset markkinat ovat olleet kokonaisuudessaan vaikutuksen kohteena. Myöskään järjestelyjen valtioiden rajat ylittävää osaa, jolla on tähdätty raja-alueiden markkinoiden suojelemiseen, ei voida pitää toisarvoisena seikkana, vaan kyseessä olevien järjestelyjen syynä, kuten komissio on aivan oikein korostanut. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja itsekin myöntää, että järjestelyjen valtioiden rajat ylittävän luonteen tarkoituksena oli kansallisten järjestelmien suojeleminen, ja se niistä on seurannut. Siitä johtuu, että järjestelyillä on hyvinkin vaikutettu jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

37 Toiseksi on korostettava, että kantaja myöntää kannekirjelmässään, että yhteisön alueella toimivat valmistajat, jotka ovat sopeuttaneet tuotantovälineensä sovellettaviin vaatimuksiin, kykenevät valmistamaan tuotteita eri kansallisille markkinoille. Kantaja ei myöskään kiistä sitä, että viranomaisten hyväksymisen saaminen tuotteille on välttämätön vain julkisissa hankinnoissa.

38 Ottaen huomioon kaiken edellä esitetyn ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission tekemä maantieteellisten markkinoiden analyysi ei ole virheellinen ja että sen vuoksi kantajan väite on hylättävä.

II — *Yritysten välisten järjestelyjen tekeminen*

A — *Ranskan markkinat*

1. *Ajanjakso 1981—1982*

Kanteen kohteena oleva päätös

39 Komission päätöksessä (23—50 kohta ja 159 kohta) todetaan kantajan osallistuneen huhtikuusta 1981 maaliskuuhun 1982 ensimmäiseen sarjaan yritysten välisiä järjestelyjä Ranskan markkinoilla. Näissä järjestelyissä on ollut mukana toisaalta ranskalaisia valmistajia (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG ja Sotralentz) ja toisaalta ulkomaisia valmistajia, jotka ovat toimineet Ranskan markkinoilla (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC ja Tréfilarbed). Järjestelyjen tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen, jotta betoniteräsverkkojen tuontia Ranskaan rajoitettaisiin.

Asianosaisten väitteet

40 Kantaja myöntää ottaneensa osaa järjestelyjä koskeneisiin kokouksiin ja keskustelleensa kiintiöistä, mutta kiistää ottaneensa osaa tai olleensa sidottu mihinkään sopimukseen. Kantaja korostaa, että komissio on tehnyt virheellisen päätelmän, kun se on päätellyt kantajan kokouksiin osallistumisesta, että kantaja olisi osallistunut järjestelyihin.

41 Kantaja korostaa ensiksikin, että se on osallistunut kokouksiin vain, koska sen on ollut pakko tehdä niin välttääkseen kielteiset reaktiot, sillä ranskalaiset valmistajat ovat painostaneet sitä voimakkaasti.

42 Toiseksi kantaja tuo esiin, että Commission française de la concurrencen betoniteräsverkkojen markkinoiden kilpailutilanteesta Ranskassa 20.6.1985 antama tiedonanto samoin kuin Ranskan viranomaisten tämän tiedonannon perusteella 3.9.1985 tekemä päätös yritysten välisistä järjestelyistä ovat koskeneet ajanjaksoja 1981—1982 ja 1983—1984, mutta Tréfilarbedin ei ole katsottu tehneen mitään rikkomusta ajanjaksona 1981—1982.

43 Kolmanneksi kantaja katsoo, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei voida soveltaa yritysten välisiin neuvotteluihin, vaikka niillä olisi ollut tämän kohdan vastainen tarkoitus, jos ne eivät ole johtaneet sopimukseen.

44 Neljänneksi kantaja kiistää tulkinnan ja johtopäätökset, joita komissio on tehnyt erilaisista asiakirjoista, joita on käytetty todisteena kantajan väitetystä osallistumisesta sopimuksiin.

45 Tréfilunionin kanssa 20.10.1981 pidetyn kokouksen osalta (Tréfilunionin muistio 23.10.1981, väitetiedoksiannon liite 1, komission päätöksen 46 kohta) kantaja myöntää, että tämän kokouksen aikana Tréfilunion on ehdottanut sille kiintiötä 1 300 tonnia/kuukausi, mutta vakuuttaa, että se ei ole sitä hyväksynyt, vaan on korostanut, että sen todelliset markkinat Ranskassa olivat suuremmat. Kantaja lisää, että tämä asiakirja todistaa, että sen tiedossa ei ole ollut FBC:n kiintiötä, jonka se olisi tiennyt, jos se olisi ollut järjestelyssä osallisena.

46 Kantaja myöntää olleensa läsnä kaikkien ranskalaisten valmistajien (paitsi Sotralentzin) kesken 21.4.1982 pidetyssä kokouksessa (väitetiedoksiannon liite 24, komission päätöksen 45 kohta), mutta vakuuttaa, että ainoa päätös, johon se on osallistunut, on koskenut alennusten määriä ja ainoastaan touko- ja kesäkuulle 1982. Kokousmuistion sanamuoto todistaa, että siihen päivään asti kantaja ei ole ollut sidottuna mihinkään kiintiöön; siitä käy näet ilmi, että Tréfilunionin

pyydettyä edellistä vuotta koskeneiden sopimusten jatkamista kantaja on vastannut, että kiintiöistä ei ollut tarpeen tehdä sopimusta.

47 Kantaja viittaa 25.5.1983 Sacilorin edustajalle herra Chopin de Janvrylle lähettämäänsä teleksiin (väitetiedoksiannon liite 31, komission päätöksen 55 kohta) ja selittää, että siinä käytetty sanamuoto "jo tuohon aikaan meitä painostettiin hyväksymään sopimus" ei todista minkäänlaisen sopimuksen hyväksymistä, vaan osoittaa pikemminkin päämäärää.

48 Kantajan mukaan väitetiedoksiannon liitteenä 6 olevasta taulukosta (komission päätöksen 29 kohta) näkyy viennin kasvu (24,28 %:sta 26,95 %:iin) Ranskan markkinoilla vuodesta 1980 vuoteen 1981, mikä on ristiriidassa komission sen väitteen kanssa, että tuonti Ranskaan olisi ollut kiintiöityä. Taulukon kahden viimeisen sarakkeen vertailusta saatava prosenttiluku 7,4 % ei ole kantajalle osoitettu kiintiö, vaan ainoastaan arvio sen asemasta kyseisillä markkinoilla. Kantaja on tehnyt taulukon toimitusmääristään todistaakseen, että se ei ole hyväksynyt eikä noudattanut minkäänlaista kiintiötä.

49 Lopuksi kantaja korostaa, että komissio ei ole näyttänyt, että hinnannousujen ja väitettyjen yritysten välisten järjestelyjen välillä olisi yhteys. Kantaja vakuuttaa, että jos tuonti Ranskaan on kasvanut, se on johtunut siitä, että tuojat, erityisesti Tréfilarbed, ovat käyttäneet kilpailukykyisiä hintoja kasvattaakseen markkinaosuuttaan.

50 Komissio korostaa, että kantaja on myöntänyt osallistuneensa kokouksiin, jotka ovat koskeneet yritysten välisiä järjestelyjä, eikä kantaja kiistä kokousten kilpailunvastaista luonnetta. Se seikka, että osallistumisen tarkoituksena olisi ollut vain mielipiteiden vaihto tuotteiden ihanteellisesta jakamisesta, ei poista osallistumiselta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa rikkovaa luonnetta, koska tällainen osallistuminen itsessäänkin on tämän säännöksen vastainen.

51 Komissio toteaa lisäksi, että sen päätöksessä mainitut asiakirjat riittävät näyttämään toteen, että kantajalla on ollut aktiivinen rooli yritysten välisissä järjestelyissä. Se seikka, että kantaja ei olisi noudattanut hintoja ja kiintiöitä, ei poista rikkomuksen olemassaoloa.

52 Komissio huomauttaa, ettei se ole millään lailla sidottu Ranskan viranomaisten päätöksiin (asia 298/83, CICCE v. komissio, tuomio 28.3.1985, Kok. 1985, s. 1105, 27 kohta) ja että se on saanut haltuunsa todisteita, jotka eivät olleet Ranskan viranomaisten tiedossa (ks. erityisesti väitetiedoksiannon liitteet 1 ja 24).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja myöntää osallistuneensa kokouksiin mutta kiistää hyväksyneensä hinta- ja kiintiösopimuksia. On kuitenkin korostettava, ettei kantaja kiistä, että niiden kokousten tarkoituksena, joihin se on osallistunut, on ollut hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen. Siksi on selvitettävä, onko komissio ollut oikeassa tehdessään kantajan osallistumisesta näihin kokouksiin sen päätelmän, että kantaja on ottanut osaa yritysten välisiin järjestelyihin.

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asiakirjat, joihin komissio on vedonnut, osoittavat, että kantaja on osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla vuosina 1981 ja 1982. Tréfilunionin 23.10.1981 päivätystä muistiosta (väitetiedoksiannon liite 1, komission päätöksen 46 kohta) käy näet ilmi, että kantaja on osallistunut kokoukseen, joka on pidetty Pariisissa 20.10.1981 Tréfilunionin kanssa. Tässä kokouksessa Tréfilarbed ei ole vastustanut markkinoiden jakamisen periaatetta eikä myöskään ole ilmoittanut olevansa valmistaja, joka ei olisi ottanut osaa voimassa olevaan sopimukseen. Se on näet nimenomaisesti viitannut "viimeksi tehtyihin järjestelyihin" italialaisten ja belgialaisten valmistajien kanssa ja katsonut, että näiden osuus oli "liian suuri" verrattuna Tréfilarbedin osuuteen. Tästä muistiosta käy ilmi, että kantajan edustaja on tämän jälkeen muistuttanut mieliin Tréfilarbedin osuuden. Muistiossa myös todetaan kantajan

kiintiöksi 1 300 tonnia: "Tréfilunion sanoo, että Tréfilarbedin on toimitettava kuukausittain noin 500 tonnia Woippyyn ja Strasbourgiin, minkä jälkeen muille asiakkaille jää toimitettavaksi noin 800 tonnia."

55 Tréfilarbedin toinen, 23.4.1982 päivätty muistio, joka koskee ranskalaisten valmistajien kesken 21.4.1982 pidettyä kokousta, osoittaa, että yksi tavoitteista oli "edellisen vuoden sopimusten jatkaminen" ilman, että on tehty eroa sopimusten vanhojen osapuolten ja niiden mahdollisten uusien osapuolten, kuten Tréfilarbedin, kesken, joita olisi pyydetty liittymään siihen vastaisuudessa. Jos on totta, että Tréfilarbed on tuonut julki, että se on pitänyt parempana vastaisuudessa tonnimäärän vahvistamista ehdottomana lukuna sen sijaan, että myönnettäisiin kiintiöitä, tämä seikka ei millään lailla aseta kyseenalaiseksi yritysten välisen järjestelyn olemassaoloa edellisellä ajanjaksolla, toisaalta siksi, että siinä on kyse tulevaisuutta koskevasta kannanotosta, ja toisaalta siksi, että joka tapauksessa kyse on markkinoiden jakamista koskevasta järjestelystä, jonka tarkoituksena on määrällinen rajoittaminen.

56 Tréfilarbedin 25.5.1983 lähettämä, Sacilorille osoitettu teleksi vahvistaa kantajan osallistumisen yritysten välisiin järjestelyihin. Tässä teleksissä kantajan edustaja korostaa, että "jo tuohon aikaan meitä on painostettu hyväksymään sopimus, joka ei sopinut meille", ja valittaa, että Tréfilarbed ei ollut saanut kuin "6,3 %:n kiintiön St. Ingbertille ja 0,75 %:n kiintiön Gentille" siitä hyvästä, että se on hyväksynyt rajoitukset, joita ranskalaiset valmistajat olivat asettaneet italialaisille tuottajille ja kantajalle itselleen.

57 Kantajan esittämästä viennin kasvua koskevasta väitteestä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se seikka, että sopimus suosii jäsenvaltioiden välisen kaupan jopa huomattavaa määrällistä kasvua, ei riitä poistamaan sitä, että sopimus saattaa vaikuttaa kauppaan tavalla, joka saattaa haitata yhteismarkkinoiden toteutumista näiden jäsenvaltioiden välillä (yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966, s. 429, 495).

58 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantaja ei voi pätevästi vedota siihen, että se olisi osallistunut kokouksiin pakotettuna. Kantaja olisi näet voinut ilmoittaa siihen kohdistetun painostuksen toimivaltaisille viranomaisille sekä tehdä komissiolle asetuksen N:o 17 3 artiklan mukaisen hakemuksen sen sijaan, että se on ottanut osaa kokouksiin (ks. asia T-9/89, Hüls v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-499, 128 kohta).

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi hyväksyä kantajan väitettä, joka koskee Commission française de la concurrencen antamaa tiedonantoa. Ensiksikin, kuten komissio on perustellusti korostanut, se on tehnyt omat johtopäätöksensä hallussaan olevien todisteiden perusteella, eivätkä nämä todisteet välttämättä ole samat, jotka ovat olleet Commission française de la concurrencen tiedossa; ja toiseksi, komissio ei ole sidottu kansallisten viranomaisten päätöksiin.

60 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että se seikka, että kantaja ei ole noudattanut hintoja ja kiintiöitä, ei poista sen käyttäytymisen kilpailusäännösten vastaisuutta. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näet sopimuksen konkreettisten vaikutusten huomioon ottaminen on tarpeetonta, "jos käy ilmi, että sen tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla" (asia C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici v. komissio, tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-45, 15 kohta).

61 Kaiken edellä esitetyn huomioon ottaen on todettava, että komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla kantajan osallistuneen yritysten välisiin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen Ranskan markkinoilla huhtikuusta 1981 maaliskuuhun 1982.

62 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

2. *Ajanjakso 1983—1984*

Kanteen kohteena oleva päätös

63 Komission päätöksessä (51—76 kohdat ja 160 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut toiseen sarjaan yritysten välisiä järjestelyjä, joissa ovat olleet mukana toiselta puolen ranskalaiset valmistajat (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG ja Sotralentz) ja toiselta puolen Ranskan markkinoilla toimivat ulkomaiset valmistajat (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC, joka markkinoi TFE:n tuotannon, ja Tréfilarbed). Näiden järjestelyjen tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen, jotta betoniteräsverkkojen tuontia Ranskaan rajoitettaisiin. Tämä järjestelyjen sarja on ollut käytössä vuoden 1983 alusta vuoden 1984 loppuun, ja se on vahvistettu hyväksymällä lokakuussa 1983 sopimuspöytäkirja (protocole d'accord) ajalle 1.7.1983—31.12.1984. Tässä pöytäkirjassa järjesteltiin uudelleen ranskalaisten, italialaisten ja belgialaisten valmistajien sekä Arbedin kesken käytyjen neuvottelujen tulokset, jotka koskivat Ranskan markkinoilla sovellettavia kiintiöitä ja hintoja, ja neuvottelujen tuloksena Belgian, Italian ja Saksan kiintiöksi vahvistettiin 13,95 % Ranskan markkinoiden kulutuksesta "näiden valmistajien ja ranskalaisten alan yritysten kesken tehdyllä sopimuksella".

Asianosaisten väitteet

64 Kantaja myöntää ottaneensa osaa näihin järjestelyihin. Se korostaa kuitenkin, että se on tehnyt kovaa vastarintaa ja on myöntynyt vain pakon edessä kostotoimet välttääkseen.

65 Lisäksi kantaja korostaa, ettei se ole noudattanut sopimuksia ja että se on aina toimittanut tavaraa enemmän, kuin sen kiintiö on ollut.

66 Hintojen osalta kantaja korostaa, että vaikka sopimuspöytäkirjassa mainitaan hintaohje (directive de prix), komission päätöksessä ei osoiteta kuitenkaan millään lailla toteen, että tällaisia ohjeita olisi annettu tai että niitä olisi noudatettu.

67 Rikkomuksen kestoajan osalta kantaja kiistää komission päätöksen 76 kohdassa esitetyn toteamuksen, jonka mukaan se ei olisi noudattanut yritysten välisiä järjestelyjä kesäkuun 1984 jälkeen. Se vakuuttaa ylittäneensä sille osoitetut kiintiöt jo vuoden 1983 puolivälistä lähtien. Tämän väitteensä tueksi kantaja on esittänyt taulukon, jossa on ilmoitettu sen tuontimäärät Ranskaan heinäkuusta 1983 maaliskuuhun 1984. Tuontimäärät osoittavat, että se on toimittanut 8,33 %:a vastaavat määrät ylittäen siten 7,55 %:lla kiintiönsä.

68 Komissio toteaa, että kantaja on myöntänyt osallistuneensa yritysten välisiin järjestelyihin. Se korostaa, että jos Tréfilarbed on vastustanut voimakkaasti sille ehdotettua kiintiöiden tasoa, se ei kuitenkaan ole vastustanut markkinoiden jakamisen periaatetta. Päinvastoin suostuessaan järjestelyn ehtoihin kantajan edustaja herra Buck oli korostanut, että "sopimus ei mielestäni ole riittävän ankara siinä suhteessa, että siinä ei ole sovittu mistään sanktiosta eikä mistään takuusta" (väitetiedoksiannon liite 33, komission päätöksen 55 kohta).

69 Hintojen suhteen komissio huomauttaa, että sopimuspöytäkirja on sisältänyt ehdon, jonka mukaan osapuolet sitoutuivat noudattamaan asetetun työryhmän vahvistamia hintaohjeita.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

70 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja on myöntänyt osallistuneensa yritysten välisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla 1983—1984 eikä se kiistä näiden järjestelyjen tavoitetta, joka on ollut hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen.

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo samoin perusteluin, kuin edellä 58 kohdassa on esitetty, että kantaja ei voi vedota pätevästi siihen, että se olisi osallistunut järjestelyihin pakotettuna. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajan edustajan Tréfilunionille lähettämän teleksin sanamuoto, jonka mukaan "sopimus ei mielestäni ole riittävän ankara siinä suhteessa, että siinä ei ole sovittu mistään sanktiosta eikä mistään takuusta", kumoaa kantajan väitteen tästä asiasta.

72 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa samoin perusteluin, kuin edellä 60 kohdassa on esitetty, että se seikka, että kantaja ei olisi noudattanut hintoja eikä kiintiöitä, ei poista sen käyttäytymisen kilpailusäännösten vastaisuutta.

73 On todettava, että kantajan järjestelyihin osallistumisen kestoajan osalta on epäselvää, mitkä määrät kantaja väittää toimittaneensa Ranskaan heinäkuusta 1983 maaliskuuhun 1984: kannekirjelmän mukaan 12 373 tonnia ja kantajan vastauksen mukaan 900 tonnia. Joka tapauksessa ja hyväksyttäessä kannekirjelmässä esitetyt luvut eli 12 373 tonnia oikeiksi riittää, kun todetaan, että kantaja ei ole esittänyt mitään näyttöä tukeakseen väitteitään ja että Tréfilarbedin esittämä 8,33 %:n osuus ei ole kovin kaukana komission päätöksen 65 kohdassa mainitusta 7,71 %:sta.

74 Edellä esitetyn perusteella komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla, että kantaja on osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla

1983—1984 ja että näiden järjestelyjen tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen, jotta betoniteräsverkkojen tuontia Ranskaan rajoitettaisiin.

75 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

B — *Benelux-maiden markkinat*

76 Komission päätöksessä todetaan kantajan osallistuneen Benelux-maiden markkinoita koskeviin yritysten välisiin järjestelyihin, joissa on sovittu toisaalta kiintiöistä ja toisaalta hinnoista.

1. *Kiintiöitä koskevat järjestelyt*

77 Komission päätöksessä (78 kohdan b alakohta ja 171 kohta) on todettu kantajan osallistuneen yritysten välisiin järjestelyihin, joiden osapuolina ovat olleet toisaalta saksalaiset valmistajat ja toisaalta Benelux-maiden valmistajat (Bredan kerho) ja jotka ovat koskeneet saksalaisten valmistajien viennin määrällistä rajoittamista Belgiaan ja Alankomaihin sekä tiettyjen saksalaisten valmistajien vientilukujen ilmoittamista belgialais-alankomaalaiselle ryhmälle.

78 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja ei kiistä millään lailla osallistuneensa järjestelyihin, jotka ovat koskeneet saksalaisten valmistajien viennin määrällistä rajoittamista Benelux-maihin ja vientilukujen ilmoittamista.

2. *Hintoja koskevat järjestelyt*

Kanteen kohteena oleva päätös

79 Komission päätöksessä (78 kohdan a ja b alakohdat, 163 ja 168 kohdat) todetaan kantajan osallistuneen yritysten välisiin hintoja koskeviin järjestelyihin, joissa osallisina ovat olleet tärkeimmät Benelux-maiden markkinoilla tuotteitaan myyvät valmistajat mukaan lukien myös muut kuin Benelux-maiden valmistajat, sekä järjestelyihin, joissa osallisina ovat olleet tuotteitaan Benelux-maihin vievät saksalaiset valmistajat ja muut Benelux-maissa tuotteitaan myyvät valmistajat ja jotka ovat koskeneet sovittujen hintojen noudattamista Benelux-maiden markkinoilla. Komission päätöksen mukaan näistä järjestelyistä on sovittu kokouksissa, joita on pidetty Bredassa ja Bunnikissa (Alankomaissa) elokuun 1982 ja marraskuun 1985 välillä ja joihin ovat osallistuneet (komission päätöksen 168 kohta) ainakin Thibodraad, Tréfilarbed, Boël/Trébos, FBC, Van Merksteijn, ZND, Tréfilunion ja saksalaisista valmistajista ainakin BStG. Komission päätös perustuu lukuisiin Tréfilunionin Benelux-maiden edustajan sille lähettämiin telekseihin. Näissä telekseissä on yksityiskohtaiset tiedot jokaisesta kokouksesta (aika, paikka, osanottajat, poissa olleet, kokouksen tarkoitus [markkinatilanteesta keskusteleminen, hintoja koskevat ehdotukset ja päätökset], seuraavan kokouksen ajan ja paikan sopiminen).

Asianosaisten väitteet

80 Kantaja myöntää osallistuneensa kaikkiin Benelux-maiden markkinoita koskeneisiin kokouksiin, joissa on vaihdettu tietoja näiden markkinoiden tilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä ja joissa on solmittu sopimuksia standarditavarana ja luettelotavarana myytävien betoniteräsverkkojen hinnoista. Kantaja on kuitenkin väitteidensä mukaan osallistunut kokouksiin vain saadakseen tietoja markkinatilanteesta, ja sen rooli on ollut pelkästään passiivinen, eikä se ole koskaan sitoutunut mihinkään muihin osapuoliin nähden, eikä sillä ole ollut mitään intressiä tehdä sopimuksia, koska se valmisti vain mittatilaustyönä betoniteräsverkkoja, jotka eivät kantajan mukaan kilpaile suoraan standarditavarana ja luettelotavarana myytävien betoniteräsverkkojen kanssa. Kantaja myöntää kuitenkin toimittaneensa jäännösmäärän standarditavarana tai luettelotavarana myytävää betoniteräsverkkoa, mutta hintaan, joka on ollut selvästi korkeampi kuin kokouksissa on sovittu, koska standardibetoniteräsverkkojen valmistaminen koneilla, jotka on suunniteltu valmista-

maan mittatilaustyönä tehtäviä teräsverkkoja ja jotka olivat ainoat, jotka Tréfilarbed omisti Gentissä ja Roermondissa, aiheutti merkittävän lisäkustannuksen.

81 Komissio ihmettelee, miksi kantaja olisi osallistunut kokouksiin usean vuoden ajan ja miksi se olisi ottanut vastaan ryhmän puheenjohtajuuden 31.8.1984, jos se ei ollut kiinnostunut sopimuksista. Lisäksi komissio korostaa, että standardibetoniteräsverkkojen hinta vaikuttaa mittatilaustyönä tehtävien betoniteräsverkkojen hintatasoon, joten viimeksi mainittujen valmistajilla on ollut välitön intressi osallistua standardibetoniteräsverkkojen hintojen vahvistamiseen, jotta niiden hinnat olisivat mahdollisimman alhaiset. Komissio korostaa, että kantaja on itse ilmoittanut, että ainoastaan täysin poikkeuksellisissa oloissa — jollainen olisi standardibetoniteräsverkkojen hintojen romahdus — käyttäjä lakkaisi tilaamasta mittatilaustyönä tehtäviä betoniteräsverkkoja ja siirtyisi standardibetoniteräsverkkoihin.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

82 Aluksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että kantajan väitteet siitä, että komissio olisi analysoinut virheellisesti relevantteja markkinoita, on jo hylätty edellä.

83 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja myöntää osallistuneensa kokouksiin mutta kiistää hyväksyneensä hintasopimuksia. On kuitenkin korostettava, että kantaja ei kiistä sitä, että kokousten, joihin se on osallistunut, tarkoituksena on ollut hintojen vahvistaminen. Siksi on selvitettävä, onko komissio

ollut lain mukaan oikeassa päätellessään kantajan osallistumisesta näihin kokouksiin sen, että kantaja on osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin.

84 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja ei ole, päinvastoin kuin se on väittänyt, kerännyt kokouksissa pelkästään tietoja markkinoista, vaan sillä on ollut niissä aktiivinen rooli. Tässä suhteessa on korostettava, että kantajaa on aina pidetty kokousten vakituisena osanottajana. Kantajan kumppanit ovat lisäksi pitäneet kantajaa yrityksenä, jonka mielipide oli tiedettävä, ennen kuin yhteinen kanta voitiin määritellä. Tämä suhtautumistapa käy ilmi varsinkin Thibodraadin Tréfilarbedille 16.12.1983 lähettämästä kirjeestä (väitetiedoksiannon liite 65a, komission päätöksen 93 kohta), jonka liitteenä sille on välitetty BStG:n pääjohtajan herra Müllerin 15.12.1983 päivätty teleksi. Lopuksi on korostettava, että Tréfilunionin 31.8.1984 lähettämästä teleksistä (väitetiedoksiannon liite 74) käy ilmi, että kantaja on ottanut hoitaakseen Bredan ja Bunnikin kokousten puheenjohtajuuden 24.8.1984 sen jälkeen, kun puheenjohtajana aiemmin toiminut Thibodraadin edustaja on poistunut.

85 Joka tapauksessa vaikka oletettaisiin, että kantaja ei olisi toiminut aktiivisesti ainakaan kaikissa kokouksissa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että huomioon ottaen kokousten ilmiselvä kilpailunvastainen luonne, joka on näytetty toteen herra Petersin Tréfilunionille lähettämillä lukuisilla telekseillä, jotka on mainittu komission päätöksessä, kantaja on osallistumalla kokouksiin ja ilmoittamatta julkisesti olevansa sitoutumatta niissä sovittuihin asioihin antanut muiden osanottajien ymmärtää, että se on hyväksynyt kokousten tulokset ja toimisi niiden mukaisesti (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, 232 kohta ja asia T-12/89, Solvay v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-907, 98—100 kohta).

86 Edellä esitetyn perusteella komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla, että kantaja on osallistunut Benelux-maiden markkinoita koskeneisiin, hintoihin vaikuttaneisiin yritysten välisiin järjestelyihin elokuusta 1982 marraskuuhun 1985.

87 Sen vuoksi kantajan väite on hylättävä.

3. Herrasmiessopimus, jonka osapuolet ovat toiselta puolen Tréfilarbed ja Thibodraad sekä toiselta puolen Van Merksteijn

Kanteen kohteena oleva päätös

88 Komission päätöksessä (114—116 kohta ja 172 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut herrasmiessopimukseen, jonka nojalla toisaalta Van Merksteijn ei valmistanut luettelotavarana myytäviä betoniteräsverkkoja sekä toisaalta Tréfilarbed (Gentin ja Roermondin tuotantolaitoksillaan) ja Thibodraad eivät valmistaneet standardibetoniteräsverkkoja. Komission päätöksen mukaan tämä sopimus on katsottava osapuolten väliseksi kilpailunrajoitukseksi, joka oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska kukin osapuoli luopui valmistamasta ja myymästä oman myyntiverkostonsa kautta toisen osapuolen valmistettavaksi sovittua tuotetta, kunkin osapuolen myyntiverkosto ulottui usean jäsenvaltion alueelle eivätkä verkostot olleet keskenään samat. Tämä järjestely on ollut olemassa jo ennen 1.12.1981 tai viimeistään tästä päivästä lähtien ja on kestänyt ainakin komission tutkimusten alkamiseen asti (6. ja 7.11.1985). Komission päätöksessä (191 kohta) todetaan, että herrasmiessopimusta ei voida pitää sellaisena sopimuksena tai yhdenmukaistettuna menettelytapana, joka kuuluisi erikoistumissopimuksena ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaan, koska osallistuvien yritysten liikevaihto yhteensä mukaan lukien Arbedin ja Hoogovensin konsolidoidut liikevaihdot (ks. 21 päivänä joulukuuta 1972 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 2779/72 4 artikla, EYVL L 292, s. 23, 23 päivänä joulukuuta 1982 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 3604/82 4 artiklan 3 kohta ja 5 artikla, EYVL L 376, s. 33, sekä 19 päivänä joulukuuta 1984 perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta erikoistumissopimusten ryhmiin annetun komission asetuksen (ETY) N:o 417/85 6 ja 7 artikla, EYVL 1985 L 53 s. 1) ylittää sopimuksen kestoaikana kulloinkin voimassa olleen asetuksen 3 artiklassa säädetyn 150, 300 ja 500 miljoonan ecun ylärajan.

Asianosaisten väitteet

89 Kantaja myöntää, että kolmen yrityksen edustajien kesken on käyty keskusteluja, mutta väittää, että ne ovat olleet vain pelkkää tietojen ja mielipiteiden vaihtoa, joista

ei ole seurannut millekään osapuolelle mitään velvoitteita. Kantaja lisää, että osapuolet ovat ainoastaan todenneet kunkin tuotantokapasiteetin ja tuoneet julki aikomuksensa jatkaa entistä tuotantopolitiikkaa.

90 Kantaja väittää, ettei komissio ole esittänyt mitään suoraa tai välillistä todistetta siitä, että keskustelujen osanottajat olisivat niiden tuloksena sitoutuneet noudattamaan yhdenmukaistettuja menettelytapoja tarkoituksenaan rajoittaa investointejaan uuden kapasiteetin rakentamiseksi muiden osanottajien tekemien tuotteiden valmistuksen hyväksi.

91 Kantaja ei hyväksy sitä, että komissio on jättänyt soveltamatta asetuksia N:ot 3604/82 ja 417/85 sillä perusteella, että osallistuvien yritysten liikevaihto yhteensä, mukaan lukien Arbedin ja Hoogovensin konsolidoidut liikevaihdot, on ylittänyt 150, 300 ja 500 miljoonan ecun ylärajan. Kantajan mukaan kyseessä on pelkästään muodollinen perustelu, sillä kun kyseessä ovat suuret terästeollisuuskonsernit, liikevaihtojen yläraja ylitetään lähestulkoon varmasti, kun taas tutkinnan kohteena oleva sopimus on saattanut vastata todellista tarvetta ja aitoa taloudellista järkiperäistämistä.

92 Komissio katsoo, että kantaja ei ole esittänyt mitään perustetta sen väitteensä tueksi, että herrasmiessopimus ei olisi todellinen sopimus.

93 Komissio toteaa, että joka tapauksessa kantajan tapaamisestaan Van Merksteijnin kanssa esittämä kuvaus paljastaa yhteisöjen tuomioistuimen 16.12.1975 antamassa tuomiossa Suiker Unie ym. vastaan komissio (yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73—56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Kok. 1975, s. 1663, 173—175 kohta) tarkoitetun yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon, mistä syystä kantajan menettelyyn on sovellettava perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa.

94 Lisäksi komissio huomauttaa, että ryhmäpoikkeusasetuksissa säädettyjen ylärajojen noudattaminen ei perustu muodollisiin syihin vaan pakottavan säännöksen noudattamiseen, joka perustuu välttämättömyyteen varmistaa, että kilpailua ei poisteta merkittävältä osalta kyseisten tuotteiden markkinoita (asetusten N:ot 2779/72, 3604/82 ja 417/85 kuudes perustelukappale). Komissio huomauttaa kuitenkin, että kyseiset yritykset olisivat voineet ilmoittaa sille erikoistumissopimuksensa ja pyytää perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista yksilöllistä poikkeuslupaa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

95 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusteeksi sille, että sopimuksen katsotaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla olevan olemassa, riittää, että mukana olevat yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahtonsa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla (ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot asioissa 41/69, Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok. 1970, s. 661, 112 kohta sekä em. Van Landewyck ym. v. komissio, 86 kohta).

96 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on voinut lain mukaan pitää herrasmiessopimusta täsmällisenä ilmauksena järjestelyn osapuolten yhteisestä tahdosta käyttäytyä tietyllä tavalla yhteismarkkinoilla ja tällä perusteella pitää sitä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna sopimuksena (ks. edellä mainittu Chemiefarma-tuomio, 112 kohta). Tässä suhteessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että kantajan 18.12.1981 päivätyn, Van Merksteijnin, ZND:n ja Thibodraadin luo 1.12.1981 tehtyä vierailua koskevan muistion sanamuoto (väitetiedoksiannon liite 82, komission päätöksen kohta 116) ei jätä mitään epäilystä sen suhteen, että sopimus on ollut olemassa. Muistio näet paljastaa, että "herrasmiessopimuksemme, jonka mukaan Merksteijn ei valmista luettelotavarana myytäviä betoniteräsverkkoja ja Tréfilarbed ei valmista standardibetoniteräsverkkoja (Gentissä ja Roermondissa), on vahvistettu" ja että "Van Merksteijn on pitänyt tarpeellisena saattaa tietoomme, että TM (Thy Marcinelle) on aikeissa tulla luettelotavarana myytävien betoniteräsverkkojen markkinoille". Lisäksi kantaja on ilmoittanut puolestaan hyväksyvänsä "Thibodraadin painostamisen, jotta se ei tule standarditeräsverkkojen markkinoille" ja lopuksi toteaa, että "Thibodraadia on uudelleen kehotettu noudattamaan tunnontarkasti herrasmiessopimustamme Van Merksteijnin kanssa". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että

näiden kantajalta itseltään peräisin olevien todisteiden valossa sen kirjelmissään esittämät väitteet eivät pidä paikkaansa.

97 Näillä perusteilla komissio on näyttänyt lain edellyttämällä tavalla toteen, että toiselta puolen Tréfilarbedin ja Thibodraadin sekä toiselta puolen Van Merksteijnin välillä on ollut sopimus, jonka nojalla Van Merksteijn ei valmistanut luettelotavarana myytäviä betoniteräsverkkoja eivätkä Tréfilarbed (Gentissä ja Roermondissa) ja Thibodraad valmistaneet standardibetoniteräsverkkoja. Tällä sopimuksella on sen ankaruuden ja pysyvän luonteen vuoksi rikottu perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja erityisesti sen c alakohtaa, minkä vuoksi se on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja rajoittamaan kilpailua yhteismarkkinoilla.

98 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo edellä mainituissa ryhmäpoikkeusasetuksissa säädettyjen liikevaihtojen ylärajojen noudattamisen suhteen lisäperusteluna, että komissio on perustellusti korostanut, että näissä asetuksissa säädetyt ylärajat ovat ehdottomia säännöksiä, jotka perustuvat tarpeeseen varmistaa, ettei kyseisten tuotteiden markkinoiden merkittävältä osalta poisteta kilpailua. Lisäksi on todettava, että kantaja ei ole pyytänyt komissiolta perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista yksilöllistä päätöstä.

99 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

4. *Tréfilarbedin ja Thibodraadin kahdenväliset yhteydenpidot ja järjestelyt*

100 Komission päätöksessä (117—124 kohta ja 173 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut Thibodraadin kanssa järjestelyyn, joka on koskenut luettelotavarana myytävien betoniteräsverkkojen hintoja ainakin 1.1.1982 lähtien, sekä järjestelyyn, joka on koskenut mittatilaustyönä tehtävien betoniteräsverkkojen hintoja ainakin

1.10.1983 lähtien. Komission päätöksen mukaan luettelotavarana myytävien betoniteräsverkkojen hintojen kahdenvälinen järjestely on korvattu hintojen kattavalla järjestelyllä Bredassa ja Bunnikissa, ja mittatilaustyönä valmistettavien betoniteräsverkkojen hintoja koskeva järjestely on ollut voimassa vuoden 1984 loppuun saakka. Komission päätöksessä täsmennetään, että näiden järjestelyjen tarkoituksena on ollut poistaa tai rajoittaa huomattavasti osapuolten välistä kilpailua tai niistä on seurannut, että kilpailu on poistunut tai rajoittunut ja että järjestelyt ovat myös olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska nämä kaksi yritystä ovat yltäneet huomattaviin vientimääriin ja lisäksi Tréfilarbed on toiminut useassa jäsenvaltiossa.

101 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja ei yritäkään kiistää osallistuneensa edellä mainittuihin kahdenvälisiin järjestelyihin.

C — *Saksan markkinat*

102 Komission päätöksessä (147 ja 182 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut Saksan markkinoilla yritysten välisiin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on toisaalta ollut säännellä Benelux-maiden valmistajien vientiä Saksaan ja toisaalta noudattaa Saksan markkinoita varten voimassa olevia hintoja. Komission päätöksen mukaan näiden järjestelyjen osapuolina ovat olleet kantaja, BStG, Boël/Trébos, TFE/FBC ja Thibodraad.

1. *BStG:n toiselta puolen sekä Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin toiselta puolen tekemät yksinmyyntisopimukset*

a) *Kanteen kohteena oleva päätös*

103 Komission päätöksen mukaan (148 kohta) BStG:n pyrkimys vähentää tai säännellä ulkomaista tuontia Saksaan tulee ilmi Alankomaiden osalta kahdessa toimitussopimuksessa, jotka BStG on tehnyt 24.11.1976 (väitetiedoksiannon liite 109) ja 22.3.1982 (väitetiedoksiannon liite 109 A) Bouwstaal Roermond BV:n (myöhem-

min Tréfilarbed Bouwstaal Roermond) ja Arbed SA afdeling Nederlandin kanssa. Jälkimmäisen sopimuksen liitteenä on osapuolten allekirjoittama muistio, joka on päivätty samana päivänä ja jossa Arbed SA afdeling Nederland on sitoutunut olemaan toimittamatta suoraan tai välillisesti tuotteitaan Saksaan sopimuksen soveltamisaikana. Näissä sopimuksissa on sovittu BStG:n myyvän yksinoikeudella Saksassa Roermondin tehtaalla valmistettavan tietyn vuosittaisen määrän betoniteräsverkkoja hintaan, joka on määrätty sovittujen kriteerien mukaisesti. Bouwstaal Roermond BV ja Arbed SA afdeling Nederland ovat sitoutuneet olemaan toimittamatta suoraan tai välillisesti tuotteitaan Saksaan sopimuksen soveltamisaikana.

104 Komission päätöksessä (189 kohta) todetaan, että nämä yksinmyyntisopimukset eivät ole täyttäneet perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinoikeussopimusten ryhmiin 22 päivänä maaliskuuta 1967 annetussa komission asetuksessa N:o 67/67/ETY (EYVL 1967, 57, s. 849, jäljempänä asetus N:o 67/67) edellytettyjä ehtoja ainakaan sen jälkeen, kun Saksan ja Benelux-maiden markkinoille tulemisesta on tehty vastavuoroisia järjestelyjä. Siitä lähtien näitä sopimuksia on pidettävä olennaisena osana markkinoiden jakamista koskevassa kattavassa yritysten välisessä järjestelyssä, johon on osallistunut enemmän kuin kaksi yritystä, minkä vuoksi asetusta N:o 67/67 ei voida soveltaa niihin (asetuksen N:o 67/67 1 artikla ja 8 artikla yhdessä luettuina).

105 Komission päätöksen mukaan (178 kohta) nämä yksinmyyntisopimukset ovat rajoittaneet kilpailua kahden sellaisen yrityksen (kilpailijoiden) välillä, jotka toimivat eri jäsenvaltioissa, ja kilpailun rajoittaminen on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio ei ole hyväksynyt BStG:n ja Tréfilarbedin väitteitä siitä, että kyseessä olisi ollut pelkästään konsernin sisäinen asia, koska Arbed omisti 25,001 % BStG:stä. Ottaen huomioon muiden osakkaiden suuremmat osuudet (Thyssen 34 % ja Klöckner 33,5 %) pelkkä 25,001 %:n osuus ei perusta emoyhtiön ja tytäryhtiön suhdetta, jonka vuoksi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei sovellettaisi näiden kahden yrityksen väliseen kilpailunrajoitusjärjestelyyn.

106 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja on asettanut kyseenalaiseksi toisaalta sen, että komissio ei ole soveltanut kyseisiin sopimuksiin asetusta N:o 67/67, ja toisaalta sen, että komissio ei ole pitänyt näitä sopimuksia sisäisinä sopimuksina konsernissa, johon kyseiset yritykset kuuluivat. Näitä kahta asiaa on tutkittava erikseen.

b) *Asetuksen N:o 67/67 soveltaminen*

Asianosaisten väitteet

107 Kantaja korostaa, että ennen vuotta 1972 BStG oli yhtiö, joka markkinoi osakkaidensa tuotannon. Osakkaisiin kuului myös Arbed. Vuonna 1972 Bundeskartellamtin ehdotusten johdosta BStG:stä itsestään tuli valmistaja, ja se osti tiettyjä koneita, jotka sijaitsivat sen osakkaille kuuluvissa tehtaissa, joihin kuului myös Kölnissä (Saksassa) Arbedin omistaman Felten & Guillaumen tehdas, joka suljettiin vuonna 1976. Lisäksi BStG:lle kuuluvia koneita siirrettiin Roermondin tehtaalle, joka myös oli Arbedin omistuksessa. Tästä lähtien osakkaat, mukaan lukien Arbed, valmistivat tuotantosopimusten perusteella tuotteita BStG:n lukuun BStG:n omistamilla koneilla. Siten Roermondin koko tuotanto, joka on tehty BStG:n koneilla, on kuulunut BStG:lle. Tuolloin Bouwstaal Roermondilla on ollut omat koneensa, joiden betoniteräsverkkotuotantoa Benelux-maihin on myynyt Tréfilarbed; Saksaan tuotantoa on mennyt BStG:n myyntikanavan kautta kyseessä olevien yksinmyyntisopimusten perusteella.

108 Kantaja huomauttaa, että komission päätöksen mukaan (189 kohta) ainoa syy, jonka vuoksi yksinmyyntisopimukset eivät täyttäisi asetuksessa N:o 67/67 säädettyjä ehtoja, olisi se, että niitä pidettäisiin "olennaisena osana markkinoiden jakamista koskevassa kattavassa yritysten välisessä järjestelyssä, johon on osallistunut enemmän kuin kaksi yritystä". Kantaja katsoo, että päätöksessä on virheellisesti todettu sopimusten olevan osa yritysten välistä järjestelyä, ja väittää, että asetusta N:o 67/67 voi varsin hyvin soveltaa niihin ja että sen vuoksi niihin on voitu soveltaa koko niiden kestoajan asetuksessa säädettyä ryhmäpoikkeusta.

109 Kantaja katsoo, että komissio on mielivaltaisesti liittänyt yhteen "toisiinsa liittymättömiä käyttäytymisiä", joiden olemassaololle oli muu selitys kuin yritysten välinen järjestely. Siten kyseiset vuonna 1976 tehdyt sopimukset olivat aikana, jolloin kyse ei ollut yritysten välisestä järjestelystä, vain tyypillisiä perinteisiä kaupallisia sopimuksia, jotka olivat seurausta Arbedin osakkuuden kehittymisestä BStG:ssä ajan mukaan; osakkuuden tarkoitus oli ollut toimittaa tuotteita Saksan markkinoille riittävästi ja tehokkaasti, ilman että Arbedin on tarvinnut rakentaa rinnakkaista myyntiverkostoa myydäkseen Roermondissa sen omilla koneilla valmistetut määrät ja ilman että sen on tarvinnut kilpailla oman tytäryhtiönsä kanssa. Tässä yhteydessä kantaja huomauttaa, että Bouwstaal Roermondia koskenut kielto toimittaa muita määriä Saksaan sopimuksen kestoaikana oli ollut vain ilmaus saksalaiselle myyjälle annetusta yksinmyyntioikeudesta, jotta ei heikennettäisi sen asemaa kilpailemalla suoraan tai välillisesti sen kanssa.

110 Kantaja kiistää myös komission väitteen, jonka mukaan jakelusopimus menettäisi kahdenvälisen luonteensa, jos sen kanssa on olemassa rinnakkain useiden yritysten välinen järjestely.

111 Kantaja korostaa, että nämä sopimukset ovat koskeneet vain erittäin pientä osaa Saksan markkinoista eli 0,60 %:a kaikista markkinoille toimitetuista tuotteista, minkä vuoksi sen omilla koneilla Roermondissa valmistetut tuotteet, jotka on toimitettu BStG:n myyntikanavan kautta, eivät ole voineet todellisuudessa vaikuttaa kilpailun kulkuun ja rakenteeseen Saksassa.

112 Kantaja toteaa lisäksi, että se on heti vastaanotettuaan väitetiedoksiannon ilmoittanut komissiolle olevansa valmis muuttamaan arvosteltua tilannetta, joka koski yksinoikeuteen perustuvia toimitussopimuksia, ja että se on todellisuudessa ottanut käyttöön toisen arviointi asiastan, minkä jälkeen komission toimivaltaiset virkamiehet ovat tämän asian hallinnollisessa käsittelyssä vakuuttaneet, että komissio ei palaisi tähän kysymykseen.

113 Komissio väittää, että kyse ei ole tyypillisistä perinteisistä kaupallisista sopimuksista vaan sopimuksista, joilla on sovittu Saksan markkinoita varten Bouwstaal Roermondin tuontikiintiöt, jotka on sovitettu yhteen BStG:n vastaavien yksinoikeudella toimitettujen kiintiöiden kanssa. Näissä sopimuksissa BStG otti hoitaakseen yksinoikeudella Roermondin tehtaalla valmistettavan vuosittaisen betoniteräsverkkojen enimmäismäärän myynnin Saksaan sekä Bouwstaal ja Arbed SA afdeling Nederland sitoutuivat sopimusten voimassaoloaikana toimittamatta suoraan tai välillisesti betoniteräsverkkoa Saksaan.

114 Komissio huomauttaa, että toimitussopimuksia on arvioitava yhtenä kokonaisuutena, ja kiistää kantajan väitteen siitä, että yksinoikeuteen perustuvaa jakelusopimusta on pidettävä pelkästään kahdenvälisenä, olivatpa muut yritysten väliset järjestelyt, joihin sopimuspuolet ottivat osaa, millaisia tahansa. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (asia 23/67, Brasserie de Haecht, tuomio 12.12.1967, Kok. 1967, s. 525) perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että sopimusten vaikutuksia tutkitaan siinä yhteydessä, jossa ne ilmenevät, toisin sanoen siinä taloudellisessa ja oikeudellisessa asiayhteydessä, jossa sopimukset vaikuttavat. Tämän vuoksi sopimuksia on tutkittava sen kattavan yritysten välisen järjestelyn yhteydessä, johon ne liittyvät, eli yhteydessä yritysten väliseen järjestelyyn, joka on koskenut belgialais-alankomaalaisen Saksaan suuntautuvan viennin hintoja ja määrällisiä rajoituksia. Komissio viittaa tässä suhteessa 15.12.1983 päivättyyn, Thibodraadille osoitettuun teleksiin, jonka Thibodraad on välittänyt Tréfilarbedille (väitetiedoksiannon liite 65 b, komission päätöksen 92 kohta) ja jossa herra Müller ilmoittaa, että Boël/Trébosin ja BStG:n välillä harjoitettiin "läheistä yhteistoimintaa", ja lisää, että hän "on valmis säilyttämään olemassa olevan tilanteen viennissä naapurimaihin ja olemaan kasvattamatta vientiä enemmän kuin tuontia näistä maista". On siis tärkeää sijoittaa nämä Tréfilarbed Roermondin ja BStG:n väliset toimitussopimukset yleiseen yhteyteensä, jotta huomataan, että kyse ei ole "keskenään toisiinsä liittymättömistä erilaisista käyttäytymisistä", vaan sarjasta erittäin yhtenäistä käyttäytymistä. Tässä yhteydessä ottaen huomioon edellä mainittu oikeuskäytäntö ei perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sovellettavuuteen vaikuta niiden markkinoiden suuruus, jotka koostuvat pelkästään Tréfilarbed Roermondin koneilla Saksassa valmistettujen määrien myynnistä.

115 Komissio myöntää lopuksi, että pitää paikkansa, että Tréfilarbed Roermondin ja BStG:n välisestä yksinmyyntisopimuksesta on keskusteltu sen virkamiesten kanssa ennen kuin komissio on tehnyt päätöksensä. Komissio täsmentää kuitenkin, että

näillä keskusteluilla on tähdätty tämän sopimuksen lakkauttamiseen ja Roermondissa valmistettujen tuotteiden uusiin jakelutapoihin Saksassa Arbed-konsernin ja BStG:n sisäisten uudelleenjärjestelyjen seurauksena. Asiaa hoitanut virkamies on kirjeessään 11.8.1988 todellakin tuonut esiin suopean mielipiteensä tulevista järjestelyistä, joita Tréfilarbed ja BStG ovat esittäneet ottamatta etukäteen kantaa siihen, miten komissio suhtautuu menneisyydessä tapahtuneisiin asioihin ja todettuihin menettelytapoihin. Komissio toteaa lopuksi, että sen virkamiehet eivät ole koskaan antaneet Tréfilarbedille minkäänlaista vakuutusta siitä, miten komissio suhtautuu kiintiöihin, jotka on sovittu Tréfilarbed Roermondin ja BStG:n välisessä jakelusopimuksessa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

116 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa aluksi, että vaikka oletettaisiin komission virkamiesten esittäneen kantajan väittämän mielipiteen kyseessä olevista yritysten välisistä järjestelyistä, minkä komissio on jyrkästi kiistänyt, niin tuollaisissa olosuhteissa esitetyt mielipiteet eivät voi missään tapauksessa luoda sitä käsitystä, että komissio olisi sitoutunut johonkin, koska kyseisillä virkamiehillä ei ole toimivaltaa antaa tuollaista sitoumusta (asia 71/74, Frubo v. komissio, tuomio 15.5.1975, Kok. 1975, s. 563, 20 kohta).

117 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kyseessä olevat yksinmyyntisopimukset eivät täytä asetuksen N:o 67/67 soveltamisen edellytyksiä. BStG:tä ja Bouwstaal Roermondia sitovan, 24.11.1976 tehdyn sopimuksen 9 kohdan mukaan "tämän sopimuksen voimassaoloaikana (Bouwstaal Roermond) ei toimita suoraan tai välillisesti tuotteitaan Saksan liittotasavaltaan". BStG:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin 22.3.1982 tekemän sopimuksen (väitetiedoksiannon liite 109 A) osalta on korostettava, että sopimukseen on liittynyt ehto (väitetiedoksiannon liite 109 B), jonka mukaan "sopimuspuolet sopivat yhdessä, että Arbed SA ei toimita sopimuksen voimassaoloaikana tuotteitaan suoraan tai välillisesti Saksan liittotasavaltaan. Korvauksena tästä sitoumuksestaan Arbed saa ...".

118 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että ilmaisu "suoraan tai välillisesti" ei tarkoita tässä tapauksessa pelkästään sitä, että toimittaja sitoutuu toimittamaan tuotteitaan ainoastaan BStG:lle jälleenmyyntiä varten. Tällainen päätelmä perustuu kahteen seikkaan. Ensiksikin Tréfilarbed Roermond on sitoutunut nimenomaisesti olemaan toimittamatta tuotteitaan — mistä se sai 22.3.1982 tehdyn sopimuksen täydennyksen mukaan korvauksen — myös silloin, kun kyse ei ole ollut jälleenmyyntiin tarkoitetuista tuotteista. Toiseksi jälleenmyyjä on saattanut tulkita sanaa "välillisesti" siten, että tuotteiden toimittaja on sitoutunut tekemään tarpeelliset toimenpiteet estääkseen tuotteiden toimittamisen Saksaan muista valtioista eli valvomaan muita yksinmyyjiä kieltämällä niiltä viennin Saksaan.

119 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että asetuksessa N:o 67/67 tarkoituksena on asettaa sen perusteluosasta ja 3 artiklan b kohdan 2 alakohdasta ilmenevistä syistä asetuksen mukaisen poikkeuksen edellytykseksi se, että tekemällä mahdolliseksi rinnakkaistuonti varmistetaan kuluttajien saavan kohtuullisen osan yksinmyynnistä saatavasta hyödystä. Tämä on sopusoinnussa sen vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan sellaiseen yksinmyyntisopimukseen, jossa ei ole sovittu vientikiellosta, ei voida soveltaa asetuksen N:o 67/67 ryhmäpoikkeussäännöksiä, jos kyseessä olevat yritykset ovat yhdenmukaistaneet menettelytapojaan siinä tarkoituksessa, että menettelytavoilla rajoitetaan tuotteiden rinnakkaistuontia järjestelyjen ulkopuolisille jälleenmyyjille (ks. asiat 86/82, Hasselblad v. komissio, tuomio 21.2.1984, Kok. 1984, s. 883, 35 kohta ja T-43/92, Dunlop Slazenger v. komissio, tuomio 7.7.1994, Kok. 1994, s. II-441, 88 kohta).

120 Nämä kannanotot ovat vielä oikeampia tässä tapauksessa, jos edellä mainittuja sopimusehtoja tulkitaan BStG:n kirjeessään 26.9.1979 (väitetiedoksiannon liite 110, komission päätöksen 148 kohta) esittämien valitusten valossa. Kirjeessään BStG moittii Arbedia siitä, että se on tehnyt välillisesti toimituksia Saksaan "kiertoteitse Alkmaarissa toimivan Eurotrade-yhtiön kautta", minkä perusteella voidaan pitää toteen näytettynä ehdottoman alueellisen suojan olemassaoloa, joka on vastoin asetuksen N:o 67/67 tarkoitusta ja sanamuotoa.

121 Tämän vuoksi kyseessä olevat sopimukset eivät täytä asetuksessa N:o 67/67 asetettuja edellytyksiä.

122 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantaja ei voi hyväkseen vedota siihen seikkaan, että sopimukset ovat koskeneet vain hyvin pientä osaa Saksan markkinoista ja että Tréfilarbed Roermondin toimitukset BStG:n kautta eivät ole voineet todellisuudessa vaikuttaa kilpailuun. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuodosta käy näet ilmi, että ainoat asiaan vaikuttavat kysymykset ovat seuraavat: onko sopimuksilla, joihin kantaja on ottanut osaa muiden yritysten kanssa, ollut tarkoitus rajoittaa kilpailua jäsenvaltioiden välillä, tai onko niistä seurannut tällainen rajoitus, ja ovatko ne olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tämän vuoksi kysymys siitä, onko kantajan oma osallistuminen näihin sopimuksiin voinut sen pienen koon takia rajoittaa kilpailua tai vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on merkityksetön (asia T-6/89, Enichem Anic v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1623, 216 ja 224 kohta). Muutoin on korostettava, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että todetut kilpailunrajoitukset olisivat todellisuudessa tuntuvasti vaikuttaneet kauppavaihtoon jäsenvaltioiden välillä, vaan edellytetään ainoastaan, että on näytetty toteen, että sopimukset ovat olleet luonteeltaan sellaisia, että niillä on voinut olla tällainen vaikutus (asia 19/77, Miller v. komissio, tuomio 1.2.1978, Kok. 1978, s. 131, 15 kohta).

123 Tämän vuoksi nämä väitteet on hylättävä.

c) *Konsernisuhteen olemassaolo*

Asianosaisten väitteet

124 Kantaja asettaa kyseenalaiseksi sen, että komissio on kieltäytynyt hyväksymästä sitä, että kyseessä olevat sopimukset ovat olleet vain konsernin sisäinen asia. Kan-

tajan mukaan useat seikat täydentävät sitä tosiasiaa, että Arbed omistaa 25 % BStG:stä, ja tekevät mahdolliseksi näiden kahden yhtiön suhteen rinnastamisen konsernin sisäiseen suhteeseen. Vaikka BStG on rajavastuuyhtiö eli Gesellschaft mit beschränkter Haftung (jäljempänä GmbH), sen osakkaiden ja yhtiön itsensä välillä oli tehty sopimus yhteishallinnosta (saksaksi: Mehrmütterorganschaft mit Beherrschungsvertrag), joka muistutti rakenteeltaan henkilöyhtiöitä — joissa Saksan yhtiöoikeus kieltää selkeästi osakkailta kaiken kilpailun yhtiön kanssa — ja jonka mukaisesti Arbed oli läheisessä yhteydessä sen johtamiseen ja oli osaltaan vastuussa siitä. Samoin oli olemassa "sopimus yhtiön voiton jakamisesta osakkaille". Tämä sopimuksen vuoksi yhteisyrityksen kannattavuuden edistäminen mahdollisimman hyvin oli selkeästi jokaisen osakkaan edun mukaista. Osakkaiden edun vastaista olisi heikentää yhteisyritystä kilpailemalla ulkoapäin sen kanssa. Kantaja väittää, että tämän sopimuksen takia BStG:n ja Tréfilarbedin välistä liikesuhdetta on pidettävä konsernin sisäisenä suhteena ja tämän suhteen aikaansaavia sopimuksia sellaisina sopimuksina, jotka eivät kuulu perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa säädetyn kiellon soveltamisalaan.

125 Komissio korostaa, että vaikkakin pitää paikkansa, että Saksan yhtiöoikeudessa sallitaan erityisesti GmbH:iden osalta useampia erilaisia valvonnan muotoja kuin valtaosassa muita jäsenvaltioita, yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 15/74, Centrafarm ja Peijper, tuomio 31.10.1974, Kok. 1974, s. 1147) ainoat tapaukset, joita 85 artiklassa ei tarkoiteta, ovat sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat samaan konserniin kuuluvien yritysten kesken, jos yritykset muodostavat taloudellisen kokonaisuuden, jonka sisällä tytäryhtiöllä ei ole todellista itsenäisyyttä päättää toimintatavastaan markkinoilla, ja jos tällaisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen tavoitteena on sisäinen tehtävien jako yritysten välillä. Komissio toteaa lisäksi, että kantaja on esittänyt ensimmäisen kerran vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle tiedot, joita se on pitänyt tärkeinä arvioitaessa sen ja BStG:n välisiä oikeudellisia suhteita, ja silloinkin vain esittänyt pelkkiä väitteitä yrittämättäkään esittää tarkennusta siihen, miksi pelkkä 25,001 %:n osakkuus saisi aikaan emoyhtiön ja tytäryhtiön suhteen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

126 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyynnöstä kantaja on esittänyt BStG:n osakkaiden, jotka ovat liittyneet yhteen Vereinigung der Gesellschafter der Baustahlgewebeksi (= BStG:n osakkaiden yhteenliittymä), ja BStG:n välisen voitonjakosopimuksen (elokuulta 1962), BStG:n osakkaiden yhteenliittymän perustamissopimuksen (13.7.1970) ja sen liitteen sekä sopimuksen, joka koski Arbed Saarstahl GmbH:n liittymistä edellä mainittuun yhteenliittymään (tammi-helmikuulta 1986). Asianosaiset ovat selittäneet voitonjakosopimuksen sisältöä ja tarkoitusta suullisessa käsittelyssä.

127 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että voitonjakosopimuksen mukaan BStG harjoittaa toimintaansa yksinomaan osakkaidensa yksimielisten päätösten mukaisesti ja sen voitot siirretään osakkaiden yhteenliittymälle, joka vastakkaisessa tapauksessa vastaa sen tappioista.

128 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa vielä, että BStG:n osakkaiden yhteenliittymän perustamissopimuksen mukaan kaikki sen osakkaat ovat BStG:n yhtiöosuuksien omistajia ja että osakkaan asema määräytyy suhteessa BStG:ssa omistettuihin yhtiöosuuksiin. Yhteenliittymää on pidettävä liikeyrityksenä, joka toimi kaikilla BStG:n toiminnan lohkoilla. Jokaisella osakkaalla on oikeus samaan määrään ääniä yhtiön asioista päätettäessä, kuin mihin sillä on oikeus BStG:n yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokouksessa. Yhteenliittymässä päätökset tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä yhtiöosuuksien mukaan laskettuna edellyttäen, että päätöstä kannattaa vähintään kaksi osakasta. Jos laissa tai yhtiöjärjestyksessä edellytetään määräenemmistöä päätöksenteossa BStG:n yhtiökokouksessa, tätä samaa määräenemmistöä edellytetään myös yhteenliittymän päätöksenteossa.

129 Edellä mainittujen asiakirjojen tutkiminen osoittaa, että Arbedin ja BStG:n välistä suhdetta ei voida pitää sellaisena, että edellytykset siihen, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ei soveltuisi näihin kahden yhtiön välisiin sopimuksiin, täyttyisivät. Tässä suhteessa on huomautettava, että perustamissopimuksen 85 artiklaa ei sovelleta samaan konserniin kuuluvan emo- ja tytäryhtiön välillä tehtyihin sopimuksiin ja noudatettuihin yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jos yhtiöt muodostavat yrityskokonaisuuden, jonka sisällä tytäryhtiöllä ei ole itse-

näistä määräämisvaltaa päättää toimintatavoistaan markkinoilla (asia 48/69, ICI v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 619, 134 kohta ja asia 66/86, Ahmed Saeed Flugreisen ja Silver Line Reisebüro, tuomio 11.4.1989, Kok. 1989, s. 803, 35 kohta). Esillä olevassa asiassa on syytä korostaa, että Arbedin BStG:ssä harjoittama valvontavalta vastasi sen omistusta yhtiön yhtiöosuuksista koostuvasta pääomasta eli 25,001 %:a, mikä on kovin kaukana enemmistöstä. Näin ollen on pakko todeta, että tämä omistusosuus ei oikeuta tekemään sitä johtopäätöstä, että Arbed ja BStG kuuluisivat samaan konserniin, jonka sisällä ne olisivat yrityskokonaisuus, mikä johtaisi siihen, että perustamissopimuksen 85 artiklaa ei sovellettaisi näiden kahden yrityksen väliseen kilpailunrajoitukseen.

130 Tämän johtopäätöksen vahvistaa se, että BStG on suullisessa käsittelyssä myöntänyt, että sopimus yhteishallinnosta ja voitonjakosopimus on tehty pääasiassa verotussyistä, koska viimeksi mainitun perusteella on saatettu siirtää BStG:n tappiot ja voitot sen osakkaille. Saksan verolainsäädännön mukaan kaikkien osakkaiden oli oltava saksalaisia. Tämän vuoksi Arbed ei ole suoraan ollut osapuolena sopimuksessa, vaan sitä on edustanut saksalainen kumppani St. Ingbert (ja aiemmin Felten & Guillaume).

131 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että BStG on itsekin myöntänyt olleensa riippumaton ja itsenäinen yritys ja että koska jokaisella sen neljästä osakkaasta oli vain vähemmistöosuus, sitä ei voitu pitää johonkin konserniin kuuluvana.

132 Kaiken edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että komissio on tehnyt lainmukaisen päätöksen todetessaan, että yksinmyyntisopimukset ovat olleet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia, minkä vuoksi kantajan väite on hylättävä.

133 Tämän vuoksi toinen väitekokonaisuus hylätään.

2. *BStG:n ja Tréfilarbedin (St. Ingbert) välinen järjestely*

Kanteen kohteena oleva päätös

134 Komission päätöksessä (152 ja 180 kohdat) todetaan, että kantaja on osallistunut BStG:n kanssa järjestelyyn, jonka tarkoituksena on ollut St. Ingbertin tehtaalla valmistettujen betoniteräsverkkojen Luxemburgin kautta Saksaan tapahtuvan jälleenviennin lakkauttaminen. Tämä järjestely on ollut kilpailunrajoitus, joka on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Asianosaisten väitteet

135 Kantaja muistuttaa, että se on ollut vuoteen 1972 saakka osakkaittensa tuotteita myyvä yhtiö ja että Arbed on ollut yksi näistä osakkaista. Vuonna 1972 BStG alkoi tuli Bundeskartellamtin ehdotuksesta itse valmistaa betoniteräsverkkoa, ja se osti tällöin tiettyjä osakkaittensa omistamilla tehtailla sijaitsevia koneita, jotka ovat jääneet näihin tehtaisiin; yksi näistä tehtaista oli Arbedin omistama St. Ingbertin tehdas. Siitä lähtien osakkaat, Arbed mukaan luettuna, ovat valmistaneet tehtyjen tuotantosopimusten mukaisesti tuotteita BStG:n lukuun BStG:n omistamilla koneilla. St. Ingbertin tehtaalla BStG:n koneilla valmistetut tuotteet ovat siten kuuluneet kokonaisuudessaan BStG:lle, joka on myös myynyt ne Saksan markkinoilla. Samaan aikaan St. Ingbertillä on ollut omia koneita, joilla on valmistettu betoniteräsverkkoa vientiin, lähinnä Ranskaan.

136 Kantaja huomauttaa, että näiden tuotantosopimusten mukaan sillä on ollut oikeus erottaa itselleen sellainen rajoitettu määrä standardibetoniteräsverkkoa, joka on ollut tarpeellinen Luxemburgin markkinoille, joilla noudatetaan saksalaisia vaatimuksia; nämä betoniteräsverkot on valmistettu BStG:lle kuuluvilla koneilla, jotka olivat St. Ingbertin ainoat koneet, joilla voitiin valmistaa saksalaisten vaatimusten

mukaisia betoniteräsverkkoja. Tréfilarbedin johtajat, jotka ovat nähneet mahdollisuuden hankkia voittoja Saksan markkinoilla, joilla hinnat olivat melko korkeat rakennemuutoskartellin takia, olivat ottaneet betoniteräsverkkoja BStG:n varastosta, ikään kuin ne olisivat olleet tarkoitettuja Luxemburgiin. Luxemburgilaisen liikkeenharjoittajan välityksellä nämä määrät on lähetetty edelleen Luxemburgista Saksaan. Vaikka näin ennakkona BStG:n varastosta otetut määrät on sittemmin korvattu myöhemmällä tuotannolla, BStG:llä on ollut täysin perusteltu syy moittia käytettyä menettelytapaa, joka ei ole ollut asianosaisten kesken tehdyn sopimuksen mukainen. Vaikkakaan toimintaan osalliset eivät ole syyllistyneet "varkauteen" BStG:n vahingoksi, ne ovat kuitenkin erityisesti onnistuneet myymään Saksassa saksalaista alkuperää olevia tuotteita, joista BStG:lle ei ole suoritettu sille kuuluvia maksuja siten, kuin kartellisopimuksessa oli sovittu.

137 Täten selittyvät kantajan mukaan herra Müllerin 27.4.1984 herra Rimbeaux'lle Tréfilarbed St. Ingbertiin ja herra Schürrille Tréfilarbed Luxembourgiin lähettämät kirjeet (väitetiedoksiannon liite 110 a, komission päätöksen 152 kohta). "Selvät ja täsmälliset sopimukset", joihin Müller viittaa, ovat olleet toisaalta BStG:n St. Ingbertin kanssa tekemiä sopimuksia, joissa on sovittu valmistuksesta, varastoinnista, markkinoinnista, hallinnosta ja kaikista muista BStG:n koneisiin liittyvistä asioista, ja toisaalta BStG:n Tréfilarbedin kanssa tekemiä sopimuksia, jotka ovat koskeneet Luxemburgin markkinoita varten valmistettavia saksalaisten vaatimusten mukaisia betoniteräsverkkoja sekä edellisenä vuonna annettua lupausta olla aloittamatta uudelleen arvosteltuja toimintatapoja.

138 Komissio huomauttaa, että näistä selityksistä käy ilmi, että BStG:n ja Tréfilarbedin välisen sopimuksen mukaan Luxemburgiin tarkoitettujen saksalaisten vaatimusten mukaan valmistettujen betoniteräsverkkojen rinnakkaistuonti Saksaan oli kiellettyä. Tästä komissio päättelee, että kyse on selvästi ollut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta.

139 Lisäksi komissio korostaa, että herra Müllerin 27.4.1984 lähettämä kirje on todiste osapuolten välillä olleesta sopimuksesta ja että Müller itse on selittänyt vastauksessaan komission väitetiedoksiantoon, että taistelussa jälleentuontia vastaan oli tarkoituksena noudattaa kartellissa sovittuja toimituskiintiöitä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

140 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja on myöntänyt tehneensä BStG:n kanssa sopimuksen, jonka mukaan kantajalla oli oikeus erottaa itselleen tietty määrä BStG:n koneilla St. Ingbertissä valmistettuja betoniteräsverkkoja edellyttäen, että ne myydään Luxemburgissa. Tämä ehto oli asetettu, jotta estettäisiin betoniteräsverkkojen jälleenvienti Saksaan. Tämä käy selvästi ilmi herra Müllerin Tréfilarbedille 27.4.1984 lähettämästä kirjeestä, jossa Müller valittaa, että jälleenviennissä Saksaan "alempaan hintaan kuin kartellin vähimmäishinnat" rikotaan "tästä asiasta tehtyjä selviä ja täsmällisiä sopimuksia" (väitetiedoksiannon liite 110 a).

141 On muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut myyntisopimukseen sisältyvien vientiä koskevien lausekkeiden, joissa jälleenmyyjä velvoitetaan viemään tuote tiettyyn maahan, olevan perustamissopimuksen 85 artiklan vastaisia, jos tällaisten lausekkeiden pääasiallisena tarkoituksena on estää tuotteen jälleenvienti valmistusmaahan, jotta yhteismarkkinoilla olisi mahdollista periä kahdenlaisia hintoja samanlaisesta tuotteesta ja rajoittaa näin kilpailua yhteismarkkinoilla (yhdistetyt asiat 29/83 ja 30/83, Compagnie royale asturienne des mines ja Rheinzink v. komissio, tuomio 28.3.1984, Kok. 1984, s. 1679, 24 ja 28 kohta).

142 Tältä osin on todettava, että kantajan ja Tréfilarbedin kesken tehtyjen sopimusten tarkoituksena on ollut rajoittaa kilpailua vaikuttamalla jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja säilyttää näin yhteismarkkinoiden hinnanerot ja että sopimusten seurauksena jäsenvaltioiden välinen kauppa on rajoittunut, minkä vuoksi sopimukset ovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia.

143 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että sillä, että kantajan itselleen erottamat betoniteräsverkot, joiden jälleentuonti Saksaan oli kiellettyä, on valmistettu BStG:n koneilla, ei ole vaikutusta tähän asiaan. Nimittäin siitä hetkestä lähtien kun Tréfilarbed on erottanut kyseessä olevat tuotteet itselleen, niiden valmistuksessa käytettyjen koneiden omistusoikeus on asiaan vaikuttamaton seikka,

jonka perusteella omistaja ei voinut saada oikeutta määritellä, minne tuotteet saatiin jälleenmyydä.

144 Tästä seuraa, että komissio on näyttänyt lain edellyttämällä tavalla toteen kantajan osallistuneen BStG:n kanssa järjestelyyn, jonka tarkoituksena on ollut kieltää St. Ingbertin tehtaalla valmistettujen betoniteräsverkkojen jälleenvienti Saksaan, ja että tämä järjestely on ollut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastainen.

145 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

146 Lisäksi on korostettava, että tänään antamallaan tuomiolla asiassa T-145/89, BStG vastaan komissio, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut BStG:n osalta, että vaikka jälleenvientikielto Saksaan on ollut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastainen, sille on löytynyt selitys rakennemuutoskartellia koskevasta sopimuksesta. Pelkkä BStG:n valmistamien sen valssausmerkillä varustettujen betoniteräsverkkojen kuljetus Luxemburgin kautta Saksaan rikkoi nimittäin kartellia vastaan sikäli, kuin tämä tuotanto jäi BStG:lle myönnettyjen toimituskiintiöiden ulkopuolelle. Tämän vuoksi BStG:llä on ollut valittavanaan kaksi keskenään ristiriitaista vaihtoehtoa: joko sen on ollut noudatettava kartellisopimuksen ehtoja, jotka velvoittivat sen valvomaan Saksan markkinoille meneviä tuotantomääriään ja ilmoittamaan ne, tai sen on ollut noudatettava perustamissopimuksen kilpailusäännöksiä, joiden mukaan se ei ole voinut vaatia kantajalta sitoutumista vientikieltolausekkeeseen. Ottaen huomioon tämän ja lisäksi sen, että tuohon aikaan rakennemuutoskartelli oletettiin lailliseksi, koska komissio ei ollut vielä antanut kielteistä päätöstään, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että tämän tapauksen hyvin erityisiä olosuhteita on pidettävä BStG:n menettelyä lieventävänä seikkana.

147 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kuitenkin, että tämän tapauksen olosuhteet eivät oikeuta soveltamaan kantajaan tätä lieventävää asianhaaraa. Vaikka oletettaisiin, että tämän tapauksen olosuhteet oikeuttaisivat soveltamaan kantajaan

lieventävää asianhaaraa, se on joka tapauksessa mukana komission päätöksen 206 kohdassa huomioon otetussa, kaikkien muiden kuin saksalaisten valmistajien hyväksi sovelletussa asianhaarassa. Komission päätöksen 206 kohta näet osoittaa, että saksalaisen rakennemuutoskartellin olemassaoloa on pidetty lieventävänä asianhaarana muiden kuin saksalaisten valmistajien kohdalla.

3. *Saksan markkinoiden suojelemiseen tähtäävät yritysten väliset järjestelyt*

Asianosaisten väitteet

148 Kantaja huomauttaa, että komission päätöksen 182 ja 183 kohdissa on kattavuuden käsitettä mielivaltaisesti käyttämällä kerätty yhteen pakettiin erilaisia käyttäytymistapoja, jotka ovat koskeneet Benelux-maiden ja Saksan välisiä suhteita ja joihin ovat osallistuneet melkein kaikki belgialaiset ja hollantilaiset valmistajat sekä BStG. Kantaja korostaa, että nämä syytökset ovat epämääräisiä. Kantaja ei pysty päättelemään, koskevatko ne sitä. BStG:n kanssa tehtyjä yksinmyyntisopimuksia lukuun ottamatta kantaja ei ole osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin, jotka ovat koskeneet belgialais-alankomaalaisen Saksaan suuntautuvan viennin hinta- ja määrärajoituksia, eivätkä ne myöskään ole koskettaneet sitä.

149 Kantaja korostaa, että se ei harjoittanut Saksassa mitään liiketoimintaa, koska BStG myi Saksan markkinoilla kaikki Roermondin tehtaalla tuotetut betoniteräsverkot, jotka valmistettiin BStG:n koneilla tai kantajan omilla koneilla.

150 Kantaja myöntää osallistuneensa Bredan ja Bunnikin kokouksiin, mutta selittää, että se on ollut vain tarkkailijan asemassa eikä ole osallistunut yhteistoimintaan,

vaan on säilyttänyt etäisyytensä ja itsenäisyytensä tähän yhteistoimintaan nähden. Kantaja näet korostaa sen, että Thibodraad on välittänyt sille tiedoksi herra Müllerin 15.12.1983 lähettämän teleksin, olevan normaalia, koska se on osallistunut kokouksiin ja koska Müller oli pyytänyt Thibodraadia tutkimaan kantajan asemaa Bredan piirin kollegoiden kanssa.

151 Komissio väittää, että kantajan osallistuminen Saksan markkinoiden suojelemiseen tähtääviin yritysten välisiin järjestelyihin on seurannut siitä, että kantaja on osallistunut tavanmukaisesti Bredan ja Bunnikin kokouksiin, joihin on osallistunut myös BStG keskustellakseen vastavuoroisesta markkinoille tulemisesta Benelux-maissa ja Saksassa, kuten käy ilmi lukuisista komission päätöksessä mainituista asiakirjoista. Komissio lisää sen, että Thibodraad on välittänyt Müllerin 15.12.1983 lähettämän teleksin kantajalle, osoittavan myös sen mukanaoloa näissä järjestelyissä.

152 Komissio korostaa, että se seikka, että kantajalla ei ole ollut varsinaista toimintaa Saksassa, mikä on johtunut BStG:n kanssa tehdystä yksinmyyntisopimuksesta, ei tee tyhjäksi sitä, että se on ollut Alankomaissa valmistaja, joka on myynyt osan tuotannostaan Saksaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

153 On syytä muistuttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päättänyt (ks. edellä 117 kohdasta eteenpäin ja 126 kohdasta eteenpäin), että BStG:n ja kantajan (Roermond) väliset yksinmyyntisopimukset eivät ole täyttäneet asetuksessa N:o 67/67 säädettyjä edellytyksiä ja että ne ovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia, ja että kantaja (St. Ingbert) on osallistunut BStG:n kanssa yri-

tysten väliseen järjestelyyn, joka on koskenut betoniteräsverkkojen jälleenvientiä Saksaan, mikä on myös katsottu (ks. edellä 140 kohdasta eteenpäin) perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiseksi ja että näiden kahden järjestelyn tarkoituksena on ollut Saksan markkinoiden suojeleminen.

154 Lisäksi on korostettava, että kantajan mukanaolo näissä Saksan markkinoiden suojelemiseen tähtäävissä järjestelyissä käy ilmi herra Müllerin 15.12.1983 lähettämästä teleksistä. Teleksissä, joka on osoitettu Thibodraadille, viitataan Bredassa 5.12.1983 pidettyyn kokoukseen, johon ovat osallistuneet kantaja, Thibodraad, Van Merksteijn, FBC, Boël/Trébos, ZND, Tréfilunion ja BStG. Herra Müller toteaa, että hän "on valmis säilyttämään olemassa olevan tilanteen viennissä naapurimaihin ja olemaan kasvattamatta vientiä enemmän kuin tuontia näistä maista". Thibodraad on välittänyt kantajalle jäljennöksen tästä teleksistä kirjeellään 16.12.1983 (väitetiedoksiannon liite 65 a, komission päätöksen 93 kohta), jotta "voisimme täten antaa tiedoksi herra Müllerille päätöksemme".

155 Kantajan sitoutuminen yritysten välisiin järjestelyihin käy ilmi myös Tréfilunionin herra Petersin Tréfilunionin herra Marielle lähettämästä, 11.1.1984 päivätystä teleksistä (väitetiedoksiannon liite 66, komission päätöksen 95 ja 153 kohta), jossa on viitattu Bredassa 5.1.1984 pidettyyn kokoukseen, johon ovat osallistuneet kantaja, Boël/Trébos, FBC, BStG, Tréfilunion ja muita alankomaalaisia valmistajia. Tässä teleksissä todetaan seuraavaa: "Vakituiset osanottajat pyytävät BStG:n edustajia olemaan enää häiritsemättä Benelux-maiden markkinoita huomattavalla viennillä ja erittäin alhaisilla hinnoilla näillä markkinoilla. Saksalaiset puolustautuvat selittämällä, että belgialaiset (Boël ja viime aikoina Frère-Bourgeois) vievät Saksaan vastaavia tonnimääriä. Belgialaiset ilmoittavat, että he noudattavat Saksan markkinoiden hintoja ja että on puhuttava markkinaosuuksista prosentteina eikä tonneina. Mitään konkreettista ei päätetty."

156 Näiden todisteiden valossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi hyväksyä kantajan väitettä siitä, että se ei ole harjoittanut mitään liiketoimintaa Saksassa, koska se seikka, että se on valmistanut betoniteräsverkkoja Roermondissa ja BStG

on myynyt nämä teräsverkot Saksassa, osoittaa, että selkeästi sen edun mukaista on ollut hyötyä Saksan markkinoiden korkeista hinnoista.

157 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa lopuksi, että se on todennut jo edellä, että kantaja on osallistunut Bredan ja Bunnikin kokouksiin ja että sillä on ollut niissä aktiivinen rooli, päinvastoin kuin kantaja väittää. Tässä suhteessa on korostettava, että kantajaa on aina pidetty kokousten vakituisena osanottajana. Kantajan kumppanit ovat lisäksi pitäneet kantajaa yrityksenä, jonka mielipide oli tiedettävä, ennen kuin yhteinen kanta voitiin määritellä. Tämä suhtautumistapa käy ilmi erityisesti Thibodraadin Tréfilarbedille 16.12.1983 lähettämästä kirjeestä (väitetiedoksiannon liite 65 a, komission päätöksen 93 kohta), jonka liitteenä sille on välitetty herra Müllerin 15.12.1983 päivätty teleksi. Lopuksi on korostettava, että edellä mainitusta Tréfilunionin 31.8.1984 lähettämästä teleksistä käy ilmi, että kantaja on ottanut hoitaakseen Bredan ja Bunnikin kokousten puheenjohtajuuden 24.8.1984 sen jälkeen, kun puheenjohtajana aiemmin toiminut Thibodraadin edustaja on poistunut.

158 Joka tapauksessa ja vaikka kantajalla ei olisikaan ollut aktiivista roolia ainakaan kaikissa kokouksissa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kokousten tarkoituksen ilmiselvä kilpailunvastainen luonne huomioon ottaen kantaja on osallistumalla niihin ja sanoutumatta julkisesti irti niiden sisällöstä antanut muiden osallistujien ymmärtää, että se on hyväksynyt kokousten tulokset ja sitoutunut noudattamaan niitä (ks. em. tuomiot asioissa Hercules Chemicals v. komissio, 232 kohta ja Solvay v. komissio, 98—100 kohta).

159 Edellä esitetyn perusteella komissio on näyttänyt lain edellyttämällä tavalla toteen kantajan osallistuneen yritysten välisiin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on ollut Saksan markkinoiden suojeleminen.

160 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

Asetuksen N:o 17 15 artiklan rikkominen

I — *Yksilöllisten kriteerien olemassaolo rikkomusten vakavuuden ja sakon suuruuden määrittämiseksi*

Asianosaisten väitteet

161 Kantaja korostaa kannekirjelmässään, että komissio on tehnyt määrittelyvirheen, kun se on katsonut yhdeksi rikkomukseksi kilpailusäännösten vastaiset käyttäytymiset, jotka eivät ole olleet sidoksissa toisiinsa ja joita on esiintynyt Saksan markkinoilla. Vastauksensa mukaan komissio ei ole koskaan katsonutkaan, että kyseessä olisi ollut yksi yleinen yritysten välinen järjestely vaan useiden erilaisten eri aikoina voimassa olleiden ja eri maantieteellisiä markkinoita koskeneiden järjestelyjen kokonaisuus; tätä vastaan kantaja on vastauskirjelmässään korostanut, että komissio on määrännyt sille yhden sakon koko kokonaisuudesta osoittamatta kustakin rikkomuksesta tulevaa sakon osaa tai prosenttiosuutta. Tämä menettelytapa on estänyt kaiken komission päätöksen vertailevan analyysin kantajan ja muiden yksittäisten yritysten rikkomusten vakavuuden suhteen. Kantajan mielestä komissio on täten jättänyt täyttämättä velvollisuutensa perustella päätöksensä.

162 Kantaja korostaa, että komission päätöksen 22 kohdassa on virheellisesti todettu, että yritysten välisten järjestelyjen seurauksena yhteismarkkinoiden merkittävää osaa on säännelty. Kantaja katsoo, että kyse on ollut kansallisista yhteistoimintatavoista, jotka ovat luonteeltaan olleet kattavuudeltaan ja ajoitukseltaan melko erilaisia, mutta että komissio on yhdistänyt nämä yhteensopimattomat osat kokonaisuudeksi käyttämällä verukkeena niille yhteistä valtioiden rajat ylittävää piirrettä, mikä on arvioinnissa johtanut niiden vaikutuksen suurentumiseen, mikä on kantajan mielestä erityisen moitittavaa. Kantajan käsityksen mukaan yhteismarkkinoiden merkittävän osan sääntely, jonka komissio kuvittelee tapahtuneen, on rajoittunut käytännössä toisarvoisiin markkinoiden suojelemismääräyksiin, jotka ovat koskeneet markkinoille tulemista raja-alueilla, ja väitetty yhteismarkkinoiden merkittävän osan jakaminen on koskenut vain taloudellisesti kannattavan etäisyyden päässä rajasta valmistettuja määriä.

163 Komissio vastaa, että Tréfilarbedille määrätty sakko ei ole useista eri rikkomuksista määrättyjen useiden eri sakkojen aritmeettinen summa, koska kyse ei ole erillisistä järjestelyistä, vaan, kuten komission päätöksen 22 kohdassa on todettu, yritysten välisten järjestelyjen kokonaisuudesta, joka kokonaisuutena on vaikuttanut säänte-levästi yhteismarkkinoiden merkittävään osaan. Yritykset ovat näet osallistuneet yhtä aikaa useisiin järjestelyihin maantieteellisesti erillisillä osamarkkinoilla sillä seurauksella, että tiettyyn aikaan yhteismarkkinat ovat olleet jaetut. Näin ollen vuonna 1982 Tréfilarbed on osallistunut samanaikaisesti Ranskan markkinoita koskeneeseen järjestelyyn, Benelux-maiden markkinoita koskeneeseen järjestelyyn sekä Saksan markkinoita koskeneeseen järjestelyyn. Komissio päättelee, että näissä oloissa se ei ole keinotekoisesti todennut rikkomusten olleen kattavia.

164 Lisäksi komissio toteaa, että raja-alueiden markkinoille tulemista koskeneet markkinoiden suojelemismääräykset eivät ole olleet millään lailla toisarvoisia, vaan ne ovat olleet kyseisten järjestelyjen tekemisen perimmäinen syy. Se seikka, että määräykset ovat koskeneet ensi sijassa markkinoille tulemista raja-alueilla, ei vähennä millään lailla niiden kilpailusäännösten vastaista luonnetta, vaan johtuu yksinkertaisesti vain siitä, että betoniteräsverkkojen sisämarkkinakauppaa käydään olennaisessa määrin näillä alueilla tuotteiden kuljetuskustannusten vuoksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

165 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio voi määrätä yhden sakon useista rikkomuksista (ks. tämän osalta em. asia Suiker ym. v. komissio, asia 27/76, United Brands v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 14.2.1978, Kok. 1978, s. 207 ja yhdistetyt asiat 100/80—103/80, Musique diffusion française ym. v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825) ja sitä suuremmalla syyllä, kun komission toteamilla rikkomuksilla on, kuten tässä tapauksessa, ollut tarkoituksena samantyyppiset toimintatavat eri markkinoilla, erityisesti hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen sekä tietojen vaihto, ja kun näihin rikkomuksiin osalliset ovat olleet suuressa määrin samoja yrityksiä. Tässä suhteessa ei voida jättää huomiotta sitä, että kantaja on tiettyyn aikaan osallistunut useita markkinoita, kuten Ranskan, Saksan ja Benelux-maiden markkinoita, koskeneisiin yritysten välisiin järjestelyihin.

166 Lisäksi on korostettava, että yhden sakon määrääminen ei ole riistänyt kantajalta mahdollisuutta arvioida, onko komissio arvostellut oikein rikkomusten vakavuuden ja kestoajan. Kantaja on näet tulkinnut komission päätöstä siten, että se on keinotekoisesti erottanut osan siitä, vaikka komission päätös on kokonaisuus, jonka kaikkia osia on tulkittava muiden osien valossa. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo komission päätöksestä kokonaisuudessaan käyvän ilmi kantajalle tarpeelliset perustelut, jotta se voi selvittää siitä sekä eri rikkomukset, joita sen on katsottu tehneen, että käyttäytymisensä erityiset olosuhteet ja että komission päätöksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on mahdollisuus harjoittaa laillisuusvalvontaa.

167 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että edellä on hylätty kantajan väitteet, jotka ovat koskeneet relevantteja maantieteellisiä markkinoita.

168 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi hyväksyä kantajan väitettä siitä, että komissio olisi yhdistänyt yritysten väliset järjestelyt kokonaisuudeksi käyttämällä verukkeena niille yhteistä valtioiden rajat ylittävää luonnetta ja siten saanut aikaan sopimattomasti vaikutuksen suurentumisen. Komissio on näet todennut, että on ollut olemassa eri aikoja ja eri markkinoita koskeneita yritysten välisiä järjestelyjä, ja lisännyt, että näiden järjestelyjen tarkoitus on ollut sama eli hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen ja että samat yritykset ovat osallistuneet samaan aikaan useisiin järjestelyihin useilla markkinoilla.

169 On pakko todeta, että näiden todisteiden valossa komissio ei ole tehnyt virhettä oikeudellisessa arvioinnissaan, kun se on katsonut päätöksensä 22 kohdassa, että kyseessä oleva yritysten välisten järjestelyjen kokonaisuus on sääntelemällä eri osamarkkinoita vaikuttanut suuressa määrin yhteismarkkinoiden merkittävään osaan sääntelevästi.

170 Edellä esitetyn perusteella kantajan väite on hylättävä.

II — *Kantajan johdon tahallisuuden tai tuottamuksen olemassaolo*

Asianosaisten väitteet

171 Kantaja vetoaa vilpittömään mieleensä ja kieltää toimineensa tahallisesti. Se korostaa tässä suhteessa toisaalta, että suurin osa betoniteräsmarkkinoilla toimivista yrityksistä on pitänyt itseään terästeollisuusyrityksinä, joihin sovelletaan EHTY:n perustamissopimusta, ja sen vuoksi pitäneet itseään sidottuina yhteisön hyväksymään rakennemuutosjärjestelmään, jossa vahvistettiin hinnat ja tuotantokiintiöt. Lisäksi se korostaa, että Saksan betoniteräsmarkkinoita koski Bundeskartellamtin hyväksymä rakennemuutoskartelli, jonka komissio oli hiljaisesti hyväksynyt. On kiistatonta, että kartellin vuoksi alan valmistajat olivat sopineet hintojen ja kiintiöiden valvonnasta sillä periaatteella, että sen, mikä oli laillista Saksassa, täytyi olla laillista kaikkialla muuallakin. Kantaja väittää, että näiden olosuhteiden perusteella alan yritykset ovat saaneet sellaisen käsityksen, että niiden käyttäytyminen oli suojassa kaikelta arvostelulta.

172 Kantaja korostaa, että ranskalaiset valmistajat ovat uhanneet sitä viranomaisten hyväksymisen poistamisella sen tuotteilta ja että tämä jatkuva painostus selittää sen yhteistoimintaan halukkaan käyttäytymisen.

173 Komissio huomauttaa, että se ei voi hyväksyä yritysten esittämää tekosyytä, että ne olisivat luulleet EHTY:n perustamissopimusta sovellettavan niihin betoniteräsverkkojen osalta. Jos tilanne olisi ollut tämä — mikä vaikuttaa epäuskottavalta, koska yritykset ovat tienneet, että näille tuotteille ei ollut vahvistettu hintoja yhteisön tasolla päinvastoin kuin "EHTY-tuotteissa" eikä niistä maksettu EHTY:n perustamissopimuksen 49 artiklan perusteella määrättävää maksua —, yritykset olisivat vähintäänkin toimineet tuottamuksellisesti, mikä oikeutti yhtä lailla asetuksen N:o 17 15 artiklan 1 kohdan nojalla määräämään sakkoja.

174 Saksalaisen rakennemuutoskartellin osalta komissio korostaa, että sen päätöksen 206 kohdassa kartellia on pidetty lieventävänä asianhaarana sakkojen määrää laskettaessa. Komissio muistuttaa, että kartellista päätettiin vasta vuonna 1983 eli sen jälkeen, kun useat rikkomukset oli jo tehty. Lopuksi komissio katsoo, ettei se voi hyväksyä kilpailusäännösten vastaista käyttäytymistä muiden yritysten käyttäytymiseen vetoamalla, olipa muiden käyttäytyminen sitten rikkomus tai ei.

175 Vastauksena Tréfilarbedin selitykseen siitä, että sen yhteistyö ranskalaisten valmistajien kanssa on estänyt viranomaisten hyväksymisen poistamisen sen tuotteilta, komissio korostaa, että tällainen kaupankäynti ei estä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamista ja että, mitkä sitten saattavatkin olla niiden uhkausten todellisuus ja voimakkuus, joiden uhri kantaja on ollut, kantaja ei ole esittänyt mitään perustetta, jonka mukaan voisi päätellä, että se olisi vastustanut niitä ja noudattanut yhteisön kilpailuoikeutta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

176 Komissio muistuttaa, että ei ole välttämätöntä, että yritys on tietoisesti rikkonut kilpailusäännöksiä, jotta perustamissopimuksen kilpailusääntöjen rikkomisen voidaan katsoa tehdyn tahallisesti, vaan tahallisesta rikkomuksesta on kyse myös silloin, kun yritys ei ole voinut olla tietämättä, että sen käyttäytymisen tarkoituksena on ollut kilpailun rajoittaminen (asiat 246/86, Belasco ym. v. komissio, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2117, 41 kohta; C-279/87, Tipp-Ex v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.2.1990, Kok. 1990, s. I-261 ja T-15/89, Chemie Linz v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1275, 350 kohta).

177 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että komissio on ottanut huomioon kaikki olosuhteet, jotka soveltuvat kaikkiin yrityksiin, minkä vuoksi se on rajoittanut sakot selvästi pienemmiksi kuin mitkä tavanomaisissa olosuhteissa määrättäisiin (komission päätöksen 208 kohta). Näitä olosuhteita ovat muun muassa se, että betoniteräsverkkojen hinta on 75—80-prosenttisesti riippuvainen valssilangan hinnasta ja valssilanka on tuote, jolle on asetettu tuotantokiintiöt;

kysynnän väheneminen rakenteellisesti; ylimääräisen tuotantokapasiteetin olemassaolo; markkinoiden lyhytaikaiset heilahtelut ja alan huono kannattavuus (komission päätöksen 201 kohta) sekä betoniteräsverkkojen ja betoniterästankojen välinen riippuvuussuhde (komission päätöksen 202 kohta). Lisäksi komission päätöksessä on otettu huomioon lieventävänä asianhaarana Saksan rakennemuutoskartellin olemassaolo, joka on saanut muissa jäsenvaltioissa toimivat sopimuspuolet etsimään puolestaan keinoa suojautua, mutta komissio ei kuitenkaan hyväksy sopimuspuolten lainvastaisia toimia (komission päätöksen 206 kohta).

178 On syytä korostaa, että kantajan tuntema pelko kilpailijoidensa kostotoimista ei ole oikeuttanut sitä osallistumaan yritysten välisiin järjestelyihin. Jos pelot olisivat olleet aiheellisia, kantaja olisi voinut ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille itseensä kohdistuvasta painostuksesta ja tehdä komissiolle asetuksen N:o 17 3 artiklan mukaisen hakemuksen sen sijaan, että se osallistui järjestelyihin (ks. edellä mainittu Hüls v. komissio -tuomio, 128 kohta).

179 Tämän vuoksi väite on hylättävä.

III — *Sakon suhteettomuus*

Asianosaisten väitteet

180 Kantaja väittää, että sille määrätyn sakon määrä 1 143 000 ecua on liiallinen ja suhteettoman suuri. Kantaja korostaa, että siihen sovellettu prosenttiluku liikevaihdosta, eli 3 %, on suurempi kuin keskimääräinen prosenttiluku 2,5 %, jota on sovellettu muihin yrityksiin, sekä katsoo, että on perusteetonta ja epäoikeudenmukaista, että sitä on kohdeltu ankarammin kuin muita yrityksiä. Kantaja lisää, että komissio on kohdellut sitä ankarammin, koska se on laskenut yhteen kansalliset

markkinat ja yritysten väliset järjestelyt valtioiden rajojen mukaisesti harkitessaan väitettyjen rikkomusten vakavuutta. Kantaja korostaa tässä suhteessa, että komissio ei ole ottanut huomioon sen tehtaiden maantieteellistä sijaintia kolmien markkinoiden rajojen reunalla, mikä on merkinnyt sitä, että sen on täytynyt välttämättä osallistua kaikkiin yhteistoimintatapoihin, jotka ovat koskeneet valtioiden rajojen ylittämistä. Tämä seikka on saanut komission pitämään sen käyttäytymistä raskauttavampana kuin muiden yritysten, jotka tehtaittensa sijainnin vuoksi eivät toimineet kuin yksillä tai kaksilla kansallisilla markkinoilla, kun taas kantajalla ei ole ollut pienintäkään tarkoitusta jakaa markkinoita, mikä päinvastoin olisi haitannut sitä, koska sen täytyi välttämättä viedä tuotteitaan. Kantaja lisää, että sen luonnolliset maantieteelliset markkinat olivat kahden puolen valtioiden rajoja ja käsittivät käytännössä koko yhteisön keskusalueen, ja siksi jokaisen sellaisen yritysten välisen järjestelyn vaikutus, johon se on ottanut osaa, on voinut kohdistua vain tähän myyntialueeseen, jonka maantieteelliset seikat ovat rajanneet.

181 Komissio täsmentää, että se ei ole pitänyt Tréfilarbedin käyttäytymistä raskauttavampana kuin muidenkaan yritysten, jotka ovat olleet toimeenpanevana voimana yritysten välisten järjestelyjen järjestämisessä, ja juuri tämä päinvastainen kanta käy ilmi komission päätöksen 207 kohdan lopusta. Komissio korostaa, että Tréfilarbedille on määrätty suurempi sakko laskettuna prosentteina liikevaihdosta kuin muille, koska kaikki yritykset eivät ole osallistuneet Tréfilarbedin tavoin kaikkiin lainvastaisiin järjestelyihin. Komissio lisää, että Tréfilarbediin sovellettu prosenttiluku on pienempi kuin enimmäisprosenttiluku, joka on ollut 3,6 %, ja että kahdelle yritykselle on määrätty korkeammat sakot kuin kantajalle.

182 Komissio kiistää sen, että Tréfilarbedin maantieteellinen sijainti edellyttäisi välttämättä sen osallistumista valtioiden rajat ylittäviin yritysten välisiin järjestelyihin, ja katsoo, että on ristiriitaista, että yritys, joka väistämättä toimii useiden jäsenvaltioiden markkinoilla, vetoaa puolustuksekseen tähän tilanteeseen yrittäessään välttää yhteisön oikeuden soveltamisen. Komissio korostaa, että Tréfilarbedin päättelyn mukaan päädyttäisiin siihen, että perustamissopimukseen kirjattuja vapaan liikkuvuuden periaatteita ei sovellettaisi raja-alueilla.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

183 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla komissio voi määrätä sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 ecua tai tätä suurempi mutta enintään 10 % kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Määrättäessä sakon suuruutta näissä rajoissa on otettava tämän säännöksen mukaan huomioon rikkomuksen vakavuus ja kesto. Koska yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut liikevaihdon käsitettä siten, että sillä tarkoitetaan koko konsernin liikevaihtoa (ks. em. Musique diffusion française v. komissio -tuomio, 119 kohta), on syytä todeta, että komissio, joka ei ole ottanut huomioon kantajan koko konsernin liikevaihtoa vaan ainoastaan kuuden jäsenvaltion yhteisössä betoniteräsverkoista johtuvan liikevaihdon, joka ei ole ylittänyt 10 %:n rajaa, ei siis ole jättänyt ottamatta huomioon rikkomuksen vakavuuden ja keston suhteen asetuksen N:o 17 15 artiklan määräyksiä.

184 Muutoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja ei ole esittänyt riittävää näyttöä, jotta voitaisiin todeta, että sen rikkomusten vakavuuden ja keston osalta sitä olisi kohdeltu ankarammin kuin muita yrityksiä, joita komission päätös koskee.

185 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajaan sovelletun prosenttiluvun, eli 3 %:n, ja Tréfilunioniin, johon komissio on soveltanut yrityksistä kaikkein korkeinta prosenttilukua, sovelletun prosenttiluvun, eli 3,60 %:n, välinen ero ei ole suhteeton. Vaikka Tréfilunioniin on sovellettu raskauttavaa asianhaaraa — sitä, että se on ollut yksi sakotetun käyttäytymisen alkuunpanijoista ja päätekijöistä —, on kuitenkin totta, että komission päätöksessä on katsottu kantajan tehneen useampia rikkomuksia kuin Tréfilunionin. Samoin kantajaan sovelletun prosenttiluvun ja muihin osallisiin yrityksiin sovelletun alhaisemman prosenttiluvun välinen ero on perusteltu, koska viimeksi mainittuihin on sovellettu lieventäviä asianhaaroja, jotka eivät koske kantajaa.

186 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että kantaja ei voi vedota hyväkseen tehtaittensa maantieteelliseen sijaintiin väittääkseen, että se ei ole osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin. Komissio ei ole katsonut kantajan osallistuneen järjestelyihin sillä perusteella, että sen tehtaat sijaitsivat valtioiden reuna-alueilla, vaan koska todisteiden kokonaisuus on näyttänyt toteen sen osallistumisen. Kantajan tehtaiden maantieteellinen sijainti ei sinänsä osoita kantajan osallistuneen valtioiden rajat ylittäviin yritysten välisiin järjestelyihin, mutta se on tehnyt selvästikin helpommin mahdolliseksi kantajan osallistumisen eri markkinoita koskeviin järjestelyihin.

187 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

IV — *Ranskan viranomaisten määräämän sakon huomioon ottaminen*

Asianosaisten väitteet

188 Kantaja korostaa, että Ranskan viranomaiset ovat rankaisseet sitä tuojana Ranskaan ja että komissio ei olisi saanut määrätä sille lisäseuraamusta samoilla markkinoilla tapahtuneista samoista tosiasioista, vain sillä perusteella, että väitetyt kilpailusäännösten vastaiset käyttäytymistavat olivat luonteeltaan valtioiden rajat ylittäviä. Kantaja katsoo, että komissio ei ole näyttänyt toteen, että se olisi määrännyt seuraamuksen eri tosiasioiden perusteella tai että se olisi havainnut uusia kilpailusäännösten vastaisia käyttäytymistapoja. Kantaja toteaa komission määränneen sille Ranskan kilpailuviranomaisten määräämää sakkoa 800 kertaa suuremman sakon. Komissio ei ole selittänyt tätä valtavaa arviointieroa kuin epämääräisellä viittauksella "näiden [ranskalaisten] järjestelyjen yleisiin seurauksiin ja erityisesti niiden vaikutukseen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan" (komission päätöksen 205 kohta). Lopuksi kantaja korostaa, että se, että komissio on rajoittunut pienentämään kantajalle määrättyä sakon määrää Ranskassa kantajalle määrätyllä sakon määrällä, ei sovi yhteen sen kanssa, miten komission on otettava huomioon aiempi kansallinen päätös, kuten yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa 13.2.1969, Walt Wilhem ym.

(asia 14/68, Kok. 1969, s. 1), on määritelty. Kantaja katsoo, että tämän tuomion oikea tulkinta edellyttää, että kun yhteisön toimielin puuttuu asiaan kansallisen viranomaisen jälkeen, sen on otettava huomioon kansallisen päätöksen perustelujen koko kokonaisuus eikä pelkästään sen määräämän sakon määrää.

189 Komissio katsoo, että vertailu Ranskan viranomaisten päätökseen on irrelevantti, koska päätös on koskenut vain kansallisia markkinoita, eikä komissiota voida pitää sidottuna kansallisten viranomaisten päätöksiin sen soveltaessa perustamissopimuksen 85 artiklaa.

190 Lisäksi komissio korostaa, että Ranskassa tehty päätös on koskenut vain kantajan osallistumista Ranskan markkinoita koskeneeseen sopimukseen vuosina 1983—1984. Siksi ei ole syytä ihmetellä sitä suurta eroa, joka on Ranskan viranomaisten kantajalle määräämän sakon ja komission kantajalle suuresta määrästä rikkomuksia määräämän sakon välillä. Komissio lisää, että se on saanut haltuunsa todisteita, jotka osoittavat Tréfilarbedin tehneen rikkomuksia Ranskan markkinoilla 1981—1982, mikä ei ole ollut Ranskan viranomaisten tiedossa. Muutoin komissio ei ole samaa mieltä kantajan kanssa siitä tulkinnasta, jonka kantaja on esittänyt Walt Wilhelm ym. -tuomiosta ja joka on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön vastainen. Noudattamalla Walt Wilhelm ym. -tuomiota komissio on voinut vain vähentää sakon määrästä Ranskassa jo määrätyn summan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

191 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö on hyväksynyt mahdollisuuden kumuloida kahdesta rinnak-

kaisesta, erilaisiin tavoitteisiin tähtäävästä menettelystä johtuvat seuraamukset. Hyväksyttävyys johtuu yritysten välisiä järjestelyjä koskevasta erityisestä toimivallan jaosta yhteisön ja jäsenvaltioiden kesken. Kuitenkin yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että yleinen kohtuullisuuden vaatimus edellyttää, että vahvistaessaan sakon määrää komissio on velvollinen ottamaan huomioon saman yrityksen samojen tosiasioiden perusteella jo kärsimät seuraamukset, silloin kun on kyse jäsenvaltion yritysten välisiä järjestelyjä koskevan lainsäädännön sellaisen rikkomisen perusteella määrätyistä seuraamuksista, joka on tapahtunut yhteisön alueella (ks. tämän osalta edellä mainittu Walt Wilhelm ym. -tuomio, kohta 11 ja asia 7/72, Boehringer v. komissio, tuomio 14.12.1972, Kok. 1972 s. 1281, 3 kohta). On todettava, että näin on ollut asianlaita myös tässä tapauksessa, jossa komissio on ottanut päätöksensä 205 kohdassa huomioon Ranskan viranomaisten jo määräämän sakon.

192 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo komission määräämän sakon ja Ranskan kilpailuviranomaisten määräämän sakon välisen eron osalta, että komissio on voinut tehdä päätelmänsä sen hallussa olevien todisteiden valossa ja että nämä todisteet eivät välttämättä ole olleet samat, jotka ovat olleet Ranskan kilpailuviranomaisten tiedossa, eikä komissio ole ollut sidottu kansallisen viranomaisen päätökseen. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näet samanlaisuudet, joita saattaa olla jäsenvaltion kilpailulainsäädännössä verrattuna perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklaan perustuvaan järjestelmään, eivät voi missään tapauksessa rajoittaa komission itsenäistä harkintavaltaa 85 ja 86 artiklaan soveltamisessa tai velvoittaa sitä noudattamaan samaa arviointia kuin viranomaiset, joiden velvollisuudeksi on säädetty kansallisen lainsäädännön soveltaminen (ks. em. CICCE v. komissio -tuomio, 27 kohta).

193 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

194 Kaiken edellä esitetyn perusteella kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

195 Työjärjestyksen 87 artiklan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajan vaatimukset on hylätty ja komissio on vaatinut kantajaa korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut, kantaja velvoitetaan korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja velvoitetaan korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut.

Kirschner Bellamy Vesterdorf

García-Valdecasas Lenaerts

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä huhtikuuta 1995.

Kirjaaja Ensimmäisen jaoston puheenjohtaja

H. Jung H. Kirschner

Sisällysluettelo

Kanteen perustana olevat tosiseikat ..... II - 798

Asian käsittelyn vaiheet ..... II - 804

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 805

Pääasia ..... II - 806

Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste ..... II - 806

I — Relevantit markkinat ..... II - 806

A — Tuotteen markkinat ..... II - 806

Asianosaisten väitteet ..... II - 806

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 808

B — Maantieteelliset markkinat ..... II - 811

Asianosaisten väitteet ..... II - 811

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 813

II — Yritysten välisten järjestelyjen tekeminen ..... II - 815

A — Ranskan markkinat ..... II - 815

1. Ajanjakso 1981—1982 ..... II - 815

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 815

Asianosaisten väitteet ..... II - 815

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 818

2. Ajanjakso 1983—1984 ..... II - 821

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 821

Asianosaisten väitteet ..... II - 821

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 823

B — Benelux-maiden markkinat ..... II - 824

1. Kiintiöitä koskevat järjestelyt ..... II - 824

2. Hintoja koskevat järjestelyt ..... II - 825

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 825

Asianosaisten väitteet ..... II - 825

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 826

3. Herrasmiessopimus, jonka osapuolet ovat toiselta puolen Tréfilarbed ja Thibodraad sekä toiselta puolen Van Merksteijn ..... II - 828

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 828

Asianosaisten väitteet ..... II - 828

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 830

4. Tréfilarbedin ja Thibodraadin kahdenväliset yhteydenpidot ja järjestelyt ..... II - 831

C — Saksan markkinat ..... II - 832

1. BStG:n toiselta puolen sekä Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin toiselta puolen tekemät yksinmyyntisopimukset II - 832

a) Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 832

b) Asetuksen N:o 67/67 soveltaminen ..... II - 834

Asianosaisten väitteet ..... II - 834

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 837

c) Konsernisuhteen olemassaolo ..... II - 839

Asianosaisten väitteet ..... II - 839

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 841

2. BStG:n ja Tréfilarbedin (St. Ingbert) välinen järjestely ..... II - 843

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 843

Asianosaisten väitteet ..... II - 843

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 845

3. Saksan markkinoiden suojelemiseen tähtäävät yritysten väliset järjestelyt ..... II - 847

Asianosaisten väitteet ..... II - 847

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 848

Asetuksen N:o 17 15 artiklan rikkominen ..... II - 851

I — Yksilöllisten kriteerien olemassaolo rikkomusten vakavuuden ja sakonsuuruuden määrittämiseksi ..... II - 851

Asianosaisten väitteet ..... II - 851

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 852

II — Kantajan johdon tahallisuuden tai tuottamuksen olemassaolo ..... II - 854

Asianosaisten väitteet ..... II - 854

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 855

III — Sakon suhteettomuus ..... II - 856

Asianosaisten väitteet ..... II - 856

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 858

IV — Ranskan viranomaisten määräämän sakon huomioon ottaminen ..... II - 859

Asianosaisten väitteet ..... II - 859

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 860

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 862